

پښتو متلونہ

مہتمم: محمد دین ژواک

پیتو مٹلوئے

مہتمم: محمد دین ژواک

الازھر خپرندویہ مؤسسہ

د کتاب پېژنده

پښتو متلونه

PASHTO PROVERBS

مهتمم: محمد دين ژوال

چاپ شمير: زر توکه

چاپنېټه: مني ۱۳۸۲

کمپوزر: سيد سليمان هاشمي

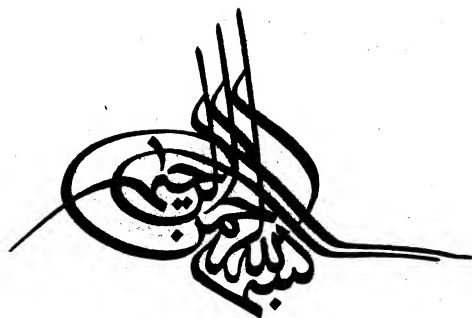
خپرونکی: الازهر خپرنډويه مؤسسه

پښتو: قصه خواني دوست بکس ۴۶۳ پېښور

ټېلفون: 091-2564414

alazharco@hontilal.com

د چاپ ټول حقوق خوندي دي!

Pashhto Proverbs

الازھر خپرندويه مؤسسه

پته: دهکي نعلبندي، قصه خواني، پيښور - پاکستان

E-mail: alazharco@hotmail.com

Tele: +92-91-2564414

پښتو متلونه

پښتو متلونه د پښتو د شفاهي ادب يوه غوره برخه گڼل کيږي. دا متلونه له ډيرو پخوا څخه موجود او زموږ د نیکونو غوره، قيمتي، تللی او پخې ويناوې دي، چې د نکلونو په شان خوله په خوله تر دې وخته رارسيدلي دي.

د پښتو متلونه د ويلو تاريخ هم دلنډيو په شان، معلوم نه دی او نه يې ويونکي معلوم دي.

بلکې په هر د زمانه کې ويل کيږي او هر څوک يې وايي. متلونه د ټولو پښتنو دخولې مرغلرې دي، چې خورې وړې دخلکو په ذهنو کې پر تې دي. د متلونو عبارت خوندور، لنډ او ټولوی مقصد په کې ځای شوی دی. پښتو متلونه که څه هم زيات په نشر کې شاملېږي مگر ډير يې وزن او قافيه هم لري.

له متلونو څخه د هر قوم د پوهې، تجربې او فکري لوړتيا اندازه معلومېږي، ولې چې متلونه هغه پخې خبرې دي، چې له ډيرو تجربو څخه وروسته په لاس راځي او د ژوندانه لارښوونکي گڼل کيږي.

متلونه په وينا کې خوږوالې او قوت پيدا کوي او عبارت پرې ښايسته کيږي. دا وجه ده چې شاعران او ليکوالان يې په خپلو ويناو کې راوړي او دا د بدیع په فن کې يو صنعت گڼل شوی دی.

د متلونو پېژندنه دوي خواوې لری: یو دا چې د ویلو اصلی ځای
 د ښکاري په څېر شي ته معلومه شي او بله دا چې داستعمال ځای يې
 د ښکاري په څېر شي ته معلومه شي او دوهمه يې کتابی او مجازی
 د ښکاري په څېر شي ته معلومه شي (مات لاس غاړې ته لویږي) حقیقی معنې هم
 موجوده ده ، ولې چې د چا لاس خور او مات شي ، نور ښتیا يې غاړې ته
 اچوي او مجازاً په داسې ځای کې ویل کیږي ، چې یو عاجز او بې وزلې
 سړی دخپل ځان غم ، په کوم مالدار یا یو مشرباندې اچول غواړي .
 پښتانه متلونو ته ډیر اهمیت ورکوي . هر متل ورته د کاني کرښه
 ښکاری او هغه یو پوخ او غټ دلیل بولي . پښتو متلونه د پښتنو
 د اجتماعي ژوندون پوره نمایندګۍ کوي .

د پښتو متلونه ډیر او په زیات اندازه دي او لکه د لنډیو په هره
 خوا کې په بیل بیل ډول د خلکو په سینو کې پراته دي .
 د پښتو متلونه ډیر پخواني او لرغوني معلومیږي ، ځکه چې د
 متل جوړیدو او شهرت ډیر زمانه غواړي او ډیر زر د متل حیثیت نه شي
 موندلای .

دغه شان ښایي چې د متلونو په عبارتونو کې هم ډیر توپیر نه وي
 راغلي ، ځکه چې د متلونو عبارت او لفظ د یو روایتی متن په توګه په
 خپل اصلی رنگ ساتل کیږي او د زمانو بدلونه په کې زیات تغیر نه
 پیدا کوي .

د پښتو هر متل لکه د لنډی یو ځانله خپلواکي مضمون یا په بله
 ژبه د یوې پېښې او واقعي لنډیز دی . د پښتو یو څو متلونه دا دي :

چې بد گـرـزـی، بد به پرزی
 له پروت زمري نه، گرځنده گیدر ښه دی
 ژرنده کـه د پـلار دده، هم په وارده
 که غـر لوی دی، په سـری لارده
 دلت غویی آخر خاوند قصاب دی
 د بهر له گتندوی نه دکور و تندوی ښه دی

د پښتو متلونه تر اوسه پورې ټول نه دي راغونډ شوي او لکه
 د پښتو ادب دنورو مرغلرو په شان، د پښتونخوا په غرونو او درو کې لا
 هماغسې لکه لالونه پټ پراته دي.

پښتو ټولنې له پخوا څخه د پښتو متلونو د راغونډولو په کار
 لاس پورې کړی دی. د پښتو متلونو لومړۍ مجموعه په (۱۳۱۸) کال
 کې خپرېد شوه. په دوهم ځل یو د بله مجموعه په (۱۳۲۷) کال کې د چاپ
 میدان ته راووتله چې ښاغلی محمد گل نوری ټوله کړې وه، مگر په دغه
 مجموعه کې له ادبي چوکاټ نه وتلی ناسپيڅلی متلونه هم راغلي وو او
 ځینې لفظي کمزوري په کې هم ډیرې وې، نو د پښتو ټولنې د ادبیاتو
 خانګې ددغو متلونو پوره سمون او سپيڅلتیا ته ملاوتړله، نوی
 متلونو یې هم راټول کړل او په نوی شکل یې د چاپ دپاره تیار کړل.
 ددې مجموعې د متلونو شمیر (۲۷۹) ته رسېږي.

ددې متلونو په ترتیب او چاپولو ښاغلی حفیظ الله خان او
 ښاغلی ژواک پوره زیار ویستلی دی، چې زه ددواړو زیار او زحمت دقدر
 په سترګه گورم او دځان او ددوی دپاره له خدای څخه د پښتو ژبې دزیات
 خدمت توفیق غواړم.

(الف)

* ابا کور نشته، له ادي ډارر نشته.

ابا گورده، خورجين يې گورده.

ابا اوبو يووړ، ويل يې ابا څه کوي، غاړې غرونه يې يووړد.

ابي زرد شوه، له شوقه ونه لويده.

* اتني وهه شیر دادد، نن بيا د چرگ شیر واده. (١)

اتنه وزان شي، چې امرالدين دې نارې کوي. (٢)

* اختر پټ ميره نه دی.

اختر تير شو، متايي يې هيرد نه شوه.

اختر د يوه سړي نه دی.

آخر عمر د خواري دی.

اخښي چې روپي شيندي، د کلي ټولې پيغلې به يې خدمت کوي.

اخښي چې جيب ترلې وي، په خوانښي او خوښيني يې قدر

خورلې وي.

اخوړ يې جوړ کړ، ويل يې اس به خدای راکړي.

* ادب له بې اډه زده کيږي.

(١) - شیر وایوه لهجه ده، چې د ښور وایه عوض ویل کیږي.

(٢) - دامتل د کندهار په خوا کې شهرت لري.

ادب له زخمه اخیستل کیږي.

آدم خان دې په خیال گوروان درغلی دی.

ادې چې زور ورده ده، دبابا د زورده ده.

ادې مه یې پوکه، چې سپړي.

* ارزان بې علتته نه وی، گران بې حکمته.

ارمان به کړې هلکه، بیا به نه مومي اده.

ارمان چې وروستی عقل لومړی وای.

ارده ارد، یوم پر غاړه. (۱)

* اړ سترگې نه لري.

اړد په اړد خلاصیږي.

* ازاری ته په ازارولو گناه نشته.

ازمويلي څوک نه ازمويي.

ازمایلي بیا مه ازمايه.

ازموینت اول په کال او تلین و، اوس دم په دم دی.

* اسان یې نالول، چونگینو هم پښې پورته کړې.

اسمان لري، مخکې سخته.

اسمان چې گز پړي، هومر نه اور پړي.

اسمان به ولاړوی، لایت به مرداروی.

اسمان چې وریځې ښوروی، باران به وکړي.

(۱) - دامتل دکندهار په سیمه کې ویل کیږي: ارده دلته د زراعت

کړوندي په معنی دی.

کونډه چې سترگې تور وې، مېرډبه وکړې.

اس مې در کړ، خو پرې سپر پرې به نه.

اس خپلې وربشې خپله زیاتوی.

اس پردی، سپور پرې میری.

اس دې له بله، لښته دې له ځنگله، چې نن یې نه زغلوې، نولا کله.

اس لرد، په لاس لرد.

اس ششني، خر راښی، غاتری نورې، بلا وایی. (۱)

اس که ټکنی دی، میدان لنډ دی.

اس چې خدای خواروی، نویې یاب وکړې.

اس یې هغو ته ورکړ، چې د تانگ د تړلو یې نه و.

اس یې په خرد بار کړ، خریې پرې سردار کړ.

اس چې دخرو سرد تری، خریې خړی زده کوی.

اسان یې په سوو گنتی، میرونه یې په خولو گنتی.

اسیاوان چې تسپې اړوی، ژرنده گړی خطا کوی.

اسیل په گډله کې، کم اصل په گزبره کی. (۲)

اسیل چې خوار شی، ته خاورې کیږې.

اسیل کوتیور، کم اصل خپروړ.

اسیل نه ور کیږی.

اسیل ته اشارت، کم اصل نه کوتک.

(۱) - دامتل د کندهار د سیمې دی.

(۲) - دامتل د کندهار د سیمې دی.

اسیل ختانه لری، کم اسل وفانه لری.

اسیله خان دې کچه کر، چې پرتوگ دې الچه کر.

اشه بڼه ده که گوله، مه یې یو د وینې مه بله.

* اغزی له اولې ورځې تیر دوی.

اغونده گډله، خو، له پوره خخه زغله.

* اکویو په بل پورې پکو.

* الا بلا به ته کرې، لور او زوی به پرې مایه کرې، دمولا جواب به خه کرې.

الف که خه نه لری، بی هم لښکر نه لری.

الحمد هغه الحمد ده خو، خوله دملا عثمان غواری. (۱)

الوپه شلتالونه پیوند پیری.

* امانت محکه هم نه خیانتوی.

امانت او بن په نواله نه وی اموخته.

اموخته خور، بلا خور.

اموخته خور، بڼه دی که میراث خور؟ ویل یې: اموخته خور.

امیر یې ورکوی، شیخ میر یې نه ورکوی.

امیر چې ظلم کاروی، اور بل په ټول دیار وی.

* انا سپرد، کټود یې باندې.

انا مرد شوه، تبه یې وشلیده.

(۱) - دا متل د کندهار خواته دا ډول ویل کیږي: الم نشرح هغه الم نشرح ده

خو، خوله دملا عثمان غواری.

انبار دې وی، خروار دې وی.
 انسان، تابع د احسان دی.
 انسان تر کانې کلک، تر گل نازک.
 انسان بې وزر د مرغه دی.
 * اوباز یم، خوبې گودر د نه گدیروم.
 اوبواختی، خگ ته لاس اچوی.
 اوبه په اوبو، شیدې په شیدو.
 اوبه په ډانگ نه بیلیری.
 اوبه په ساردځی، نه په جگوالې.
 اوبه پورته وهه، کنبته یې لار دد.
 اوبه چې تر سر تیرې شی، خه یو د نیزد، خه دوې نیزې.
 اوبه په کمزورې ورځ ماتیری.
 اوبه د سر له خوا خپریری.
 اوبه که برې دی، تر پله لرې دی.
 اور او اوبه نه سرد یوځای کیږی.
 اوزبشې خه په مځکه کې، خه په جوال کې.
 اوزبشې که دروپی سل منه شی، د خرد په کې یو د لپه دد.
 اور ته خپل او پردی یو دی.
 اور له خپلې لمنې لگیری.
 اوږد دې په اوږد منت دې پرڅه.
 اوږد په موتی، غوری په گوته.

اوږد خيسته پيسته کړي، منت پر تناره کړي.
 اوږد دمپچنی، زوی د خچنی.
 اوږد که تمام دی، پیمانۀ خويي پر ځای ده.
 اوږد یو موتي نه لري، تنور يې پر بام جوړ کړي دی.
 اوږد يې یو موتي نشته، شل تر تنورو نه دی.
 اوسپنه په اوسپنه ماتيري.
 اوسپنه چې څومرد تکيږي، هغومرد پخيږي.
 اوس دې اوبنۍ کړي، چې د ماشو پر ور دې پرې وخور. (۱)
 * اوبنۍ نه ژاري، بارونه ژاري.
 اوبنۍ په خپلو متيازو کې گود پري.
 اوبنۍ په سر باري نه درنيري.
 اوبنۍ په غلښل نه درنيري.
 اوبنۍ تر پولې لاندې نه شي پتيدلای.
 اوبنۍ په بډه نه وهل کيږي.
 اوبنۍ له باره ولويد، له بېرته ونه لويده.
 اوبنۍ چې يې په نته کړ، نو يې اور ته کړ.
 اوبنۍ دې اوسار کړ، نو دې په لار کړ.
 اوبنۍ ته يې ويل: الغبندي وکه، ددويل: په کومو لاسو.
 اوبنۍ ته يې ويل: لور بنه ده دی که څو ور؟ ددويل:
 ددرو وارو دې بيخ ووځي.

او بن ته يې ويل: لوبې وکه، ده جړونگان له بيخه وکښل.
 او بن ته يې ويل غاړه دې کړه ده، ده ويل کم ځای مې سم دی.
 او بن چې ولاړ، مهار يې زده کوم.
 او بن که غټ دی هم د شيدو تمه ترې مه کړه.
 او بن که هر څو نه لوی دی، الوتې نه شی.
 ښه! هر څه دې بې هوښه.
 او گرده په تلوار نه سپړی.
 او گرده چې سپړی، بلا پرې لگيږي.
 او گرده ځنې توی شود، ويل يې په نصيب مې نه وده.
 او گرده مودر ته ساتلی وده، خوپاته نشود.
 اول اتام، پسې کلام.
 اول ځان، پسې جهان.
 اول حق د گاونډی دی.
 اول زده کړه، بيا کوزده کړه.
 اول سلام، بيا کلام.
 اول ميرانه په سيالی وده، اوس سپيتانه په سيالی ده.
 اول مې نه خورې هزا سلاخي (۱) اوس دخوار پلاو محتاج يم.
 اول هميانې گورده، بيا نوشی رانيسه.
 * ايلچي ته نه بندشته، نه زندان.
 اير پور غواری، بيا نور غواری.

(ب)

* بابا و بیل ، ادي به منل .

بابا چې غلا کوله ، اول به يې له ملا کوله .

بابا حلالود پوڅی (۱۱) يې مه حلاله .

بابا دې خدای وبخښی ، منگرد سهار په لمانځه کې سست و .

بابا که لمونځ نه کاود ، کفر يې هم نه وایه .

بابا که کار کم کاود ، بیا يې محکم وایه .

بابا گيلې کوی ، ادي پيرې کوی .

بابا لرې مې واده کړد ، چې ستا کنډولی وارد گتورې کړم .

باچهان چې داو کړې پيروي خوری وس يې رسيږی .

باچهې باچهانو لرد ښايی ، لویی خدای لرد .

بادچه پاسنی شی ، د باران دستی شرنګی شی .

باران په تیرا ، وشو ، خرد يې دلړد مورې يووړد .

باران وشو چاگونه پټ شول .

بارونه يې تړل ، اوښانو ژرل .

بار يې په شانوشو ، وړای یو لرګی يې بل پر کښيښود .

بازار ته څه وړې ، و بیل : طالع .

باز چې خپله ځاله پریردی، ځای یې د پاچا منگول شی.

باز چې هر څومره خوار شی، چونگنې نه خوری.

باغ چې لاینښ شی، باغوان یې خوار شی.

باغ د باغوان دی، ژرنده د ژرنده گری.

باغ که باغوان لری، چغال (۱) هم خدای لری.

* بتی کوتی چې خوار شی، نری وریجی خوری. (۲)

بخت په تنده دی، نه په منده.

بخت چې د زور مل شی، هر کار یې جلیل شی.

بخت چې کوته شی، باجهان تکرې خوری.

بخت په کوتی دی یا په کوخی.

بخښن په لک، حساب په کک.

* بد بانجن ایت نه لری.

بد بوتی بلا هم نه وهی.

بد به دې په زړه لرم، سلام به دې په خوله لرم.

بد به یم، نه له ورور سره.

بد په بلا اخته ښه دی.

بد تربور په بده ورځ په کار پری.

بد زوی، نه زوی.

بد عادت، چې زور ورشی، عقل مرور شی.

(۱) - چغال ته سور لنډی هم وایی.

(۲) - دا مثل د ننگرهار د خوادۍ بتی کوت د یو ځای نوم دی.

بد مه راسرد کوه، ښه دې نه غواړم.

بد مه کوه، بد به نه وينې.

بدد ماینه پرېښوله کيږي، بد کښت نه پرېښوول کيږي.

بدد ماینه، تنگه موچنه دد.

بدد ماینه کږه لښته دد، ماته به شی سمه به نه شی.

بدد ورغ کله کله وی.

بد یاران په بدد ورغ په کار پری.

بدی پر بدی واوښت، بدی تڼه ترې لاندې واوښت.

بدی چې نه کړی بدې چارې، بدی به چا واژه پر لارې.

* بډای یې له خوراد گټی، خوار یې له بډایه.

* بریند له لارې اوږی، اووږی نه اوږی.

برج دې تر آسمانه، سپی دې له لوړی مری.

برج مې جوړاوه رانه کادانه شوه.

برخې ټولې ازلی دی، نه په زور نه په زاری دی.

برخې ویشه، میړونه گورد.

برمه، د بدی بانه دد.

برد یې ووهه کوزد یې لار دد.

بریت ښه بریت دی، خو په خوشې شونډه ولاړ دی.

بری شته، برکت یې نشته.

* بزه په خپل ښکر نه درنپری.

بزه چې پر بام خيژي، لیوډ نه هم ښکښل کوی.

* بلا بیده بڼه وی، نه وینه.

بلاد چې په مخ ونه وهی، پر خټ نه وهله کیږی.

بلا په مخ وهله کیږی، نه په شا.

بلا له هغه پاڅی، چې یې ګرنگ تر پزې څاڅی.

بلا له خپلې لمنې پورته کیږی.

بلا وده، برکت یې نه و.

بلا وده که بلا ګی، ابا یی مړ که په چور کی.

بل ته گوته نیول کیږی او ځان ته نه.

بلڅه بې تمیزد، لالی راغی بې کمیسه.

بللی، خور ولې.

بلمنګی خواړه دی، له پردیو څه مانیه دی.

* بنیادم یو نور، جامه یې دود نورد.

بن به دې تندې وهی، یو به دې لینگې وهی.

بنده اریان، خدای مهربان.

بنده راشه د خدای خپل شه، لکه پر ځان هسې په بل شه.

بنده چې داد کړی، نوبیا یې یاد کړی، الله چې داد کی

نوبیا بې بناد کی.

بنده لری نښلولې، مرګی لارې ورته نیولې.

بنده وتړل بارونه، مولا وکړه خپل کارونه.

بنیادم بې وزره مرغه دی.

بوچ له اختره خلاص دی.

بورې هم ژاړې، ورارې هم ژاړې.
 * بیا له که تر رود لاندې؛ اوبه ځی پکښې بهاندی.
 بې چرگه به هم سبا شی.
 بې ډوډۍ اوسې، بې کوره مه اوسې.
 بې ډوله مه گډیره.
 بیرې په نیت چلیزی.
 بې زحمته راحت نشته.
 بې زار دې د خیره، خوشې دې درگروه.
 بې سته شوک جنت ته نه ځی.
 بې ښځې سړی ښه دی، نه په کور کې همیش جنگ.
 بې عقل دونه په بل نه کوی، لکه په ځان.
 بې عقل جمال خوښوی، عاقل کمال.
 بې عقل زوم د خوانې په باتوختا وزی.
 بې گودره مه گډیره.
 بې کارۍ لنگیرې، خواری ترې زیری.
 بې کارۍ دبد بختی زانگوده.
 بې کسه بدې نه شی پالای.
 بې گودره چې گډیری، خود به یې سین وړی.
 بې مادي شل نه کړه.
 بې مزده کار مې نه زده، چې مزد را کي کار مې ښه زده.
 بې میوې ونه شوک په ډبره نه ولی.
 بې وخته میلمه یې له خپله بخته خوری.

(پ)

* پارو گرد مار له لاسه مری.

پاک اوسه، بی باک اوسه.

* پتیه وم، پتیه به خم.

پر اخوند بنوروا هم دیر دده.

پراو بن سپور، سپیی و خور.

پر پچه و خوت، کشمیری ولید.

پر پوست - بیکه نه وهله کیری.

پر خرد یو د لپه اوریش. ډیری دی.

پر خرد سپور، خر خنی ورک.

پر خورده مخکه هر و ابنه شین کیری.

پردی خر، شل منه وړی.

پردی غم تر واورې سور دی.

پردی خر، په ساز وروړ دی.

پردی زوی، نه زوی.

پردی سپی، په ډوډی خپل.

پردی جنگ، نیم اختر دی.

پردی کټ، تر نیمو شیووی.

پردی غوښه په خان پورې نه نښلی.

پردی موچنه پر پنبه معلومیری.

پردی مال نه خپلیری.

پردی مور مه کړی سودمنه، چې سل پنبه ورسره وکړي، دا به تل وی گيله منه.

پردی ډوډی تر زر منه تیري لاندې ده.

پردی ورکړه، نیمه خوادد.

پردی خواړه یا پوردی یا پیغور.

پردو، تروو ته اوگره مه پخوه.

پرړانده، شپه او ورځ یو ده.

پر سر مې ډې زړوکی وی، تر مخ مې ډې زلمی وی.

پرېنو تلوار، پرېدو تامل.

پر کورنگ نیم من دانه ډیره ده.

پر لڅه خپته یې ملا تړلې ده.

پر لورده وخیږه څار وکړه، خو چې نور کړی هغه چار وکړه.

پر ملا یې لمبول دی، په خدای یې بخښل دی.

پر هغه ډې خدای میلمه که، چې میلمه یې نه وی لیدلی.

پر یوه سړی چې ډوه شی، رڼا ورځ پرې توره شپه شی.

* پر مې کړه، مړ مې کړه.

پر هم وراشه لری. (۱)

* پز پر یکرې که شرم درلودای، دچرې نوم به یې نه اخیست.

* پسرلی دی خان اگاه کره ، خان ته ژیره غوا پیدا کره .

پس له واده شوک سندرې نه وایی .

* پښتون سل کاله پس وار واخیست ، ویل یې چې اوس مې هم تلوار وکړ .

پښ مور شو ، چې پاته یې کور شو .

پښه مې دې پاس وی ، که په خره وی ، که په اس وی .

پښی هلته ځی ، چې زړه ځی .

پښې لوڅې ښې دی ، نه تنگې موچنې .

* پک په پمن پورې خاندی .

پک نه په سر تار لری ، نه په چا کار لری .

پکه دادې لابله سپکه .

پکې سر په خیال کې ، چې میره یې شاباز خان دی .

* پگړی چې له سره ولوړی ، په اوږو تکیه شی .

* پلار یې کره ، خو په لاری کره .

پلار یې گټی ، زوی یې ختی .

پلار یې په اته ، زوی یې په شپيته .

پلار گټلی ، زوی ته هیڅ دی .

* پند یې مه گوره ، ایمان یې گوره .

پنځه گوتې سره برابرې نه دی .

پنځه گوتې په خوله مه منډه .

پنځه چرگاني په یو کور کې ښې دی ، نه یو نسواری .

- * پور په غاړه، مېړه مرداره.
- پور چې تر سل تیر شو، وچه يې مه خوره.
- پور چې ډیر کوی، لور لری.
- پور چې ځنډنی شی، خوردنی شی (ځنډنی شی).
- پور چې ځنډنی شی، جنگنی شی.
- پور په نه دولت حساب دی.
- پور په ورکړه خلاسیری.
- پور ته گورم پان دی، کنبته گورم پیرانگ دی.
- پور دې پور، منت دې نور.
- پور که د پلار شی، خواړه پرې حرام شی.
- پور وړې به له نیستمن نه څه یوسی.
- پور وړکړی، غلیم وژلی.
- پوره ورک دې کړه، دوه کوره.
- پوستین یو تودوی، بل نه ځایوی.
- * په اوړی يې گټه، په ژمی يې څټه.
- په باد راغله، په باد ولاړه.
- په یارانہ کې تل بنگرې ماتیری.
- په باغ کې الو، په کلی کې بلرغو. (۱)
- په باران پسې پټې گرزوی، په خیرات پسې شکرې.
- په بدنیت کلی نه ړنگیری.

په بد زوی ښه پلار یاد پیری.
 په بدلو څوک نه لوی پیری.
 په بل وطن کې د ښو کښت کوه تیر پیره.
 په پټه خوله څه نه کیږی.
 په پردی کور سل میلمانه هیڅ دی.
 په پردی مال ځوانی نه کیږی.
 په پردی ملک خانی نه کیږی.
 په پوښتنه سړی مکې ته ځی.
 په تیاره کې خپل سیورې هم نه ښکار پیری.
 په تیاره پسې رڼا ده.
 په مرگ یې ونیسه، چې په تبه راضی شی.
 په تیر پسې تر تاب نشته.
 په تش گومان، بد بخت وخور خپل ایمان.
 په تش لاس چې اخلاص کړی، څوک به خلاص کړی.
 په ټول بابړ، یو لور.
 په جنگ کې مړی کیږی.
 په جنگ کې یو گام د سلو کلو لار ده.
 په ځنگله کې یې وزیروه، په بازار کې یې لوی کړه.
 په مخکه کې چې کانډیال وی، د بادار یې تش جوال وی.
 په څاڅکې څاڅکې ډنډ جوړ پیری.
 په چا چې دخدای نظر شی، تورې خاورې ورته زر شی.

په چغل کې اوبه نه درېږي.
 په غلبيل کې اوبه نه راوړل کېږي.
 په خپلو خپل، په پرديو پردي.
 په خپله خر نه لرې، د بل په اس پورې خاندې.
 په خپله ډوډۍ موږ، په کلي نازولي.
 په خپل کور مېړۍ هم زورور دي.
 په خواږۍ شوک بد نه ايسي، په بې کارۍ بد ايسي.
 په خوراک يې نه يم، په خرپ يې يم.
 په خوله «لا اله»، په زړه غلا.
 په خوله خور، په زړه کور.
 په خوله دې شين پسرلي، په زړه دې کړنگ ژمي.
 په خوله صاف، په زړه خلاف.
 په خولې تنگ، په گيډه لوی.
 په درنو دروند، په سپکو سپک.
 په دستر خوان هر مچ زمري دي.
 په دوه بيړيو پښې مه ږده.
 په دنيا باور مه کوډ، گاهې لوړ دي، گاهې خور.
 په ډيرو کښې يې خوره، په لږو کې يې ويشه.
 په ډيرو ليونی خوښ دي.
 په رنگ بڼا يسته، په عمل خوار خسته.
 په ږندو کې چپک اغادي.

په ړندو کې یو سترگې پاچا دی.
 په زړه هوښیار، په خوله بې کار.
 په ژړنده کې دې شپه شه، د زوم کره دې مه شه.
 په سپین سر، مزل په سر.
 په سپی د خاوند زړد بدیری.
 په سترې مه شی، د چا خه شی، زړه پرې ښه شی.
 په سترگو گورې، په زوی لورې.
 په سړو کې توپیر دی، څوک لال دی، څوک کورت کانیې.
 په سړه سینه چې کیږی، په جنگ کله موندل کیږی.
 په سلو وهلی ښه دی، نه په یوه پر.
 په شرم هغه شرمیږی، چې په شرم پوهیږی.
 په شوتلو کې چې واښه کوی په دې کې یې هم چل دی.
 په شلومبو که چاغیدلې، غږ که به چاغه وای.
 په شیدو سوی، مستې پوکی.
 په شمله دې شوم غلطه، کور ته چې دې راغلی، یوه اوښه بله کته.
 په ښادی دې ښاده نه شوم، په غم دې توره تلبه وسوم.
 په ښه پردی خپلیږی.
 په ښه ورځ هم بدو ورځ نه هیريږی.
 په ښه کې ورور، په بدو کې پیغور.
 په صورت کې نری دی، په کار گړندی دی.
 په ظاهر دوست، په باطن وروست.

په عمر کشر، په عقل مشر.

په غرمو يې وگټه، په سيورې يې وخوره.

په غره کې اور بليزې، سورناچې ورته نخيرې.

په غم کې نارې وې، په بنادې کې نغارې.

په غوجل کې چې يوه وميژي (۱) رنگ دتولوبد کړی.

په کام پسې ناکام دی.

په کلی دعودده، په دم ناره.

په کور کې يو ټک دارو نلرې، پر ځان يې نوم غمبارد ايښې ده.

په کور کې نه کوک نه پياز، ارړی د وازگو.

په کولمو کې خواړه کوچ، خبرې د غورمچ. (۲)

په گازرې نه يم، په خرپ يې يم.

په گټه نه پوهيرې، خوراک ته يې کړيرې.

په گرزيدو نه مری، په کښيناسو مری.

په گورم کې يې غوانه درلوده، دگوروان سري مات کړ.

په گورده ويلو، خوله نه خوړيرې.

په گوشته کې هم ځوانان شته.

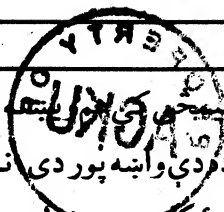
په گيلده مې شوتل دی، په ملا مې تورده سپردی.

په لاس کار، په زړه يار.

په لاس کې يې شړشم زرغونيرې.

(۱) - ميژل - متيازې کول.

(۲) - غورمچ - دمچانو شور ماشور.

په لېسې کې پښتانه لټوی.
 په دودې واښه پورې نه چې کېلې.
 په مخکې لکيوري نه لری، په اسمان ستوري.
 په مرگ يې ونيسه، چې په تبه به راضی شی.
 په مرو ابرو کې، ډکې مه وهه.
 په مسجد کې لمونځ او کتاب، په چوک کې چلم او رباب.
 په ملنگ، څه کلنگ.
 په نا از موبلې اشنا، باور نه شی کيدای.
 په نابلدده سپی هر سړی غونډې واړوی.
 په ناسته غومبر نه کيږی.
 په نهو مياشتو کې نه پخيري، په نهو ورځو کې پخيري.
 په وهلو څوک نه سميري.
 په هر شی کې ښه او بد شته.
 په هر غار کې گوتې مه منډه.
 په هغه واله کې چې اوبه تللې وی، بیا راځی.
 په هندوستان يې گټی، په چوره گلې يې بايلی.
 په يوه هليو کې دوه سپی په جنگ اچوی.
 په بارانه کې بنگري ماتيږی.
 په يوه باندې چې دوه شی، رڼا ورغ پرې توره شپه شی.
 په يوه پرستن کې دود لوڅ نه پټيږی.
 په يوه تيکي کې دوه تورې نه ځاييږی.

په يو: خپره دوه مخه خورپري.
 په يوه زين کې دوه تنه نه ځايپري.
 په يو ځنگله کې د دوو زمریانو شپې نه سبا کيږي.
 په يوه کتاب څوک نه مټا کيږي.
 په يوه گل نه پسرلي کيږي.
 په يوه گيډ دود منته مه اخله.
 په يوه لاس کې دوې هندوانې نه اخستلې کيږي.
 په يوه مړي مور شوې، په ټول کلي سور شوې.
 په يوه موزد کې دوې پښې نه ځايپري.
 په يوه ودانه، په دوهم وړانه، په دريم ډاگ ډگني. (۱)
 * پياوړې وي، په نياز ډې وي.
 پيريانو ته، غزني شه دی.
 پير که څس وي، دمريد بس وي.
 پير نه الوځي، مريد يې الوځي.
 پيشو چې ايسار د شي، ونې ته څيږي.
 پيشو چې جنگ کوي، منگولي مخ ته نيسي.
 پيغله که هر څو مټه کور د وي، تر کونډې خونډوره وي.
 پيل که له تنډې مړ شي، يوزنگون او به يې لا په نس کې وي.
 پيل چې ژوندي وي، يولک وي، چې مړ شي، دوه لکه شي.
 پيل تلي، تلي پر پکې ودریدی.

(ت)

* تابه ولی، مابه خورکی.

تاته یی لور پخوی، موز ته یی تنور پخوی.

تاته یی ابی پخوی، ماته یی تبی پخوی.

تا زیان چي هوسی نیسی، دهغو خولې تورې وی.

* تر اوبو دمخه گاولي. (۱)

تر تنارد یی موری لویه ده.

تر بور ته بی وروره مه شې، ورورد ته بی زویه.

تر بور وژنه، خوشرمود یی مه.

تر بور چي خرشی، پی مه سپریری.

تر بور که هر خومرد خوارشی، دخره گمان مه ورباندې کوه.

تر بور د ترزمی موری دی.

تر بی عقل دوست، هوبنیار د بنمن ښه دی.

تر بی عقلې ناوې، هوبنیار د کونډه ښه ده.

تر بیکاری، بیگاری ښه ده.

تر پردی زوی، خپله لور ښه ده.

تر پردی مصری تورې، لور پر غاړه ښه دی.

تر تیاري، برخه مه تیریره.

تر تشه ولاړه، په خړپ نړیدلې بڼه ده.

تر تورې وهل، ډوډۍ ورکول گران کار دی.

تر خوچې رښتیا راځي، درواغ به کلی وران کړې وی.

تر خوچې یز مړ نه کړې، پوست یې مه خرڅوډه.

تر خویښ نس، را پښین.

تر خوړلی، لا امید بڼه دی.

ترخه خورده، خو ترخه مه وایه.

تر دې یې تیر، هغه نور یې ستا گنډیر.

تر رمې یې، سپی ډیر دی.

تر رنګ یې، خوند بڼه دی.

تر زرین پوښه پیاده، دغوايي سپور بڼه دی.

تر سپرې گټې، تود تاوان بڼه دی.

تر سلو داوو، یوه برمه بڼه ده.

تر سلو منو خوړلی، یو چارک کرلې بڼه دی.

تر کوره به درسره یم، نه تر گوره.

تر شیر یې، په ښوروا خوشاله دی.

تر مزد یې شکرانه ډیره ده.

تر پروت زمري گرځند گیلډ بڼه دی.

تر مورو پلار خوړی راځه که غوښې خوړې.

تر نکل یې وپوهیدې ډیر دی.

تر وژلې ورور، پرې ایښې گومل بڼه ده.

تر ورخ تیرې اوبه، بیرته نه زاگرځی.

ترور، نیمه مور.

تر پنبو لاندې ځمکه مه گوره، لرې واتن گوره.

تروهلویې په غفلولو سترې کړې.

ترباکی، دوه په ایکی.

ترویش یې په چور خوشاله دی.

تریوې څرما، دوې وڅکې ښې دی.

تر پلې ښه دی، نه وتلی.

* تبری په خوب اوبه وینی.

* تش لاس، نر ښځه کوی.

تسه لاسه ته مې د ښمن یې.

* تلتک د میلمانه، کوسې د کور بانه.

* تلخی د ځنکندن ده، که دې شپه پر بل وطن ده.

تنباکو که ترخه دی، عملی ته خواره دی.

* تویه (۱) د میرو خالی ده.

تویه باید دستی وی، هسې نه چې په سستی وی.

توتکی وایی بې ازاره ده، ویل د چمن چنجان وپوښته.

تور په توره شپه اخله، چې زیر وینې شین مه اخله. (۲)

تورد تورې دی، ژیر دنجونو.

(۱) - د کندهار په جنوبی سرحد کې، دیوې علاقې نوم دی.

(۲) - دامتل د بزگرو دی او مراد ځنی غوا یا غویی دی.

تور ليمڅي په صابون نه سپينيرى.
 تورى په اصل غوڅه كوى.
 توره سره ښه ده، خونه د ورور په وينو.
 توريالى، ټول ننگيالى.
 توريالى له شا نه واهه كيږي.
 تورى به لالا وهى، مړى به عبدالله وهى.
 تورې چې باتيږي، جگړه پسينيږي.
 تورې چرگې سپينې هگى اچوى.
 تورې نور ځوانان وهى، منصب سډو خورى.
 تورى سكان وهى، كږې پگړوى هندوان وهى.
 توزنه هيله د خداى له كرمه وتلې ده.
 توكل نردى، انديښنه ښځه.
 توكللى ناپې بيرته خولې ته نه راځي.
 * ته به يې خپل وېولې، دى به دې زوم وڅيژي.
 ته ترما جار، زه تر تا جار.
 ته خو چينگ داړى وې، زه دې له خدا مړ كړم.
 ته خود ډاگ وې، زه دې درسره د ډاگ كړم.
 ته خود غور وې، زه دې له كمرو و غور زولم.
 ته خو د غونډو وې، زه دې هم د غونډو كړم.
 ته مې بزې وهه، زه به دې روژې وهم.
 * تياره بدان خوښوى، رڼا نيكان.

تيره تيره ماتوى.

تير په هير.

تيره په خپل ځاى درنده وى.

تيره ځى ځى دڅوار په سر لگى.

تيغ په جوهر خوراک کوى.

تيره چې پرته وى، هورى درنه وى.

(ٲ)

* ټال کې ځنگيده، په سر کنډو ودریده.

ټپوسه خپله پوسه، تاته چا ويل چې د بل چرگورى نيسه.

ټکله دواړو لاسو خيژى.

ټينگ عزم غرونه ماتوى.

(((* ** * ** *)))

(ج)

* جار تر هغه زوی، چې تر هر چا وی نیک خوی.

جار دې شم روپی، چې هم سپر یې هم گډی.

جامه چې د پور شی، په ځان پورې دې اور شی.

اجمې خودې ښې دی، چې په گیده څنگه یې.

* جاهل ته دوه ځله سلام اچوه.

جغ پر غاړه، او جغ غواړه.

* جفا مرگی ښه ده، نه یې اتفاقی؟

* جنگ په وسله، ننگ په غله.

جنگ په شید یاره ښه دی، نه په خاره.

* جنگ پر خاره ښه دی، نه پر شید یاره.

جنگ جنگی کوی، ننگ ننګی.

جنگ میره او سپی ژر ښکاره کوی.

جنگ چې نه کوی، ډبره لویه اخلی.

جنگ سور شو، میری تود شو.

* جور صورت چې وی، نیستی نه باندې ورځی.

* جولا شوی نه یې، بیا دې نیچې پټې کړي.

(٤)

- * خراغ چې په کور کې لگيږي، بیدیا ته څه حاجت دی.
- * څښتن په سپی حکم وکړ، سپی په لکۍ.
- څښتن یو مزل کوی، سپی دوه.
- * څمڅه په ځان غره شوه، چې په دې اوگره سره شوه.
- څنگه چې سوال، هغسې یې ځواب.
- څنگه چې ژرنده، هغسې یې دوره.
- څنگه چې دې کور دی، هسې یې زړ تور دی.
- څنگه جومات، هسې، بروزي.
- څو چې ونه ویشل شی، خبر به نسۍ.
- څوک ځان غواړي، څوک جهان.
- څوک چې لاس درېوړې بند کړي، مه یې غوڅوه.
- څوک چې زحمت ونه گالي، راحت به ونه مومي.
- څوک چې دې طلبگار وي، هغه به دې یار وي.
- څوک چې بار وړای نه شی، اوږه نه ورته نیسي.
- څوک چې له قامه لرې اوسي، باد به یې یوسي.
- څوک چې پر مخ ځي، باید تر شا وگوري.
- څوک چې خوبونه کوي، مینښه به یې ترکښي زیږو.
- څوک چې غوا خرڅوي، له پری به یې تیريږي.

څوک مه وهه په گوته، تابه نه ولى په لوته.
 څوک مه وهه په نوک، تابه نه وهى په سوک.
 څوک نه وایى چې زما دغر کې خوند بد دى.
 څوک وایى، څه وخورم، څوک وایى په چایې وخورم.
 څو کوچنى ونه ژاړى، مور تى نه ورکوى.
 څو نه چې خرگى، هغو نه یې بارگى.
 څو یې ونه شاربى، کوچ نه کوى.
 څو یې چې شاربى، کوچ کوى
 * څه مې په هغه پسرلى، چې نه مې غوا څرى، نه خوسى.
 څه توره تیردوه، څه انا وروسته وه.
 څه چې په دیگ کې وى، په څمڅى کې راخیژى.
 څه چې په کټوى کې وى، هغه په څمڅى کې دى.
 څه خورده، څه پریرده.
 څه دکورده، څه دپوره.
 څه په هغه چار، چې نه دې مور کړى وى نه پلار.
 څه نه وو، چې په مادې ونه کړه.
 څه راوړده، څه به یوسې.
 څه زبد دوم، څه دینمانو لاسونه راپسې وټکول.
 څه غر پنا، څه ور پنا.
 څه ژړنده پخه وه، څه غنم لاسه دوو.
 څه لاس تر منځ، څه غر تر منځ.

خه مړه، خه ماره.
 خه مور لنگه، خه ترور.
 خه وهلی، خه پورې وهلی.
 * خې کوی، چی نې کوی.

(ع)

* مخاخی پوز غواړی، توری نورې غواړی.
 خان ته ښه وایی او ښه نه کړی.
 خان خانی، خپله خواړی.
 خان دې و خوری نو کړی، چې به لږو ډیر لری.
 خانه خانه، تر هر چا گرانه.
 * خلمی د خوانی په نیشه مست وی، د چا نه اوری.
 * خنگل چې اور واخلي، وچ او لاندې ټول سوخی.
 * خوان پر غړی، زور پر لری.
 خوانه ښخه د زاړه خوا وهی.
 خوانی نه پتیري.
 خوانی د زرو روپو آس دی.
 * خای ته گوره، بیا نو ښوره.
 خای در تنگ، اوبه در خړی.

(ع)

- * حاجی په مکه کې لټوه، چرسی په تکیه کې.
- حال منصور وایه، چې سربې په دار شو.
- * حرام چې دچا په کور ننوتلی وی، حلال یې هم ورسره تللی وي.
- * حساب په مثقال، بخشش په خروار.
- حساب په کک، بخشش په لک.
- حسد هسې نیکی خوری، لکه بل اور چې لرگی خوری.
- * حق آخر حقدار ته رسی.
- حق خپل ځای نیسی.
- حق په تا، حق له تا.
- حقې روژې تیرې دی، نفلی زه نه نیسم.
- * حینادار حیا کوله، بې حیا ویل: زما څخه بیرېږی.
- حیوان قیمت په بارداری جگوی، انسان یې په کارداری.
- حیوان چې بې کاره شی، هم خوړل کیږی، هم خرڅیږی.

(ج)

* چا په کلی کې نه پرېښود، ده ویل آس مې دملک کره وتری.
 چا په ورا کې نه پرېښود، ده ویل د مخ اوښ زما دی.
 چا ته چې شی نه ورکوي، ورته ښکاره کوه یې مه.
 چاره چې دسرو زرو شی، څوک یې په نس نه مندی.
 چا مونده، ما مونده.

* چته زور ووينې، په ږیره یې پرور ووينی.
 چته چې ځوان ووينی، صورت حیران ووينی.
 * چرت یې واهه، خورجین یې بایلود.
 * چرسی چې موزی نه وی، په چلم کې لاسخی وی.
 چرسی زوی، نه زوی، تریاکي، دوه په ایکی.
 چرگ په تالې کې گوره.
 چرگ دې یم، حالود مې مه.
 چرگ په ډیران مه گوره، پر کاسه یې گوره.
 چرگ چې نښتیری، زړه یې تنگیږی
 چرگ چې ځوان شی، پر بام ورو ورو ځی.
 چرگ په پردیو غورو مست وی.
 چرگ پر بام کرار ته، ویل یې چې بام تر ما لاندې ونه نږیږی.
 چرگ دمالگي په څکلو څه پوهیږی.

چرگ يو مارغه دى، چې چا ونيو دهغه دى.

چرگه مې ناجوره ده، بانه مې ورته جوړه ده.

چرگه چې بېره شى، له پيشى نه كمه نه ده.

چرگه د جولا لاره، نوم د ملك وشو.

چرگه زما، هگى د بل كره اچوى.

* چغال ته الو نه رسیده، ويل يې دا تروه دى.

چغال پر نعمت شكر كيښ، چرگ يې د خولې ووت.

چغرى څښتن نه موند، امر خيلو وطن؟

چغل په خوى غل، چې چغلى كوى د بل.

* چور په اجاره دى.

چوغكې دى، يو تر بل چابكې دى.

چې ار شى، وخره ته هم ماما وايي.

چې اختر تير شى، نكړيزې په ديوال وتپه.

چې اوبه وى، تيمم ته څه حاجت.

* چې اوبه نه وى، ژوندون گران دى.

* چې اوبه ته وایى « پانی » سړيې لاندې كه تركانيې؟

چې اور يې بل شى، خداى يې مل شى.

چې اوش دى كړ، ويې تړه؟

چې اول لرى، آخر نه لرى.

چې ايمان وى، مرگ څه دى.

چې بابا ژوندى ؤ، د ادې په لاس كودې ؤ.

چي بابا ژوندي ؤ، هلته ادي ادي وه.
 چي بابري، زما په كتاب پريي.
 چي بادار حضور شي، مريي ترور شي.
 چي باد نه وي، ونه نه بنوري.
 چي باد يي وي دپاسه، باران يي سمدلاسه.
 چي باد يي وي د کښي، وريغ زغلي لکه بزي.
 چي بتي خوري، مولی به زغمي.
 چي بخت نه وي، داندس نه زده کيږي.
 چي بخت يي تور شي، دښمن يي د پلار کور شي.
 چي بد کوي، بد به مومي.
 چي بد کوي کارونه، هغه بد وينی خوبونه.
 چي بد گرزي، بد پرزي.
 چي بده غواړي، په بده به واوړي.
 چي بل يي وخوري، گل به شي.
 چي بي خايه اشنايي کړي، اور بل په خپل تندي کړي.
 چي بي قامه شي، بي مقامه شي.
 چي بي ملوخي، تور مار يي پر اوږوخي.
 چي درانه بارونه وړي، خوراک يي خوردي.
 چي پال گورم ښه راځي، چي يار گورم ښه نه راځي.
 چي پردی کورته يي طمعه شي، يو من غوښه يي کمه شي.
 چي پر لوړه گرځي، پر ژوره پرزي.

چې پزه و نه لری، دخټونه، نه جوړېږی.

چې پزې یې وی پیتی، هغه ناستې وې مزوټې.

چې پلار یې وز نه وی ویشتلی، مور یې غوز نه وی ویشتلی.

چې پوڅې خوړې، متار به سهی.

چې پور گنې، نور وگټه.

چې په پټه وی، په ښکاره لنگیږی.

چې په تادرشم کور نه ورکې، چې په ماراشی خوړکی.

چې په تمه دسوروشی، هغه پاتې په میروشی.

چې په ځان کې وینی، په جهان کې وینی.

چې په ځان یې خوری خاورې کیږی، چې په بل یې خوری، گل کیږی.

چې په خره دې کار نه دی، ایشه ورته مه وایه.

چې په ډیر حرص یې غواړی، هغه کم خوری.

چې په ډیر یې واخلي، په لږ یې مه خرڅوه.

چې په ډکه کاسه موږ نشی، په خټلو یې نه مېږی.

چې په ډله کې دوست نه وی، مه پکښې کښینه.

چې په زور ورسره نه یې برابر، دهغو تر څنگه مه کښینه زړه ور.

چې په کار شرمیږی، هغه کله پورته کیږی.

چې په کور کې غوړی هومی، لیونی به غوړ ته درومی.

چې په مرگ یې ونیسی، په تبه به راضی شی.

چې په میلله کې سورسگ خوری، کور به خه خوړی.

چې په تازو لویږی، په زیار زړه ږی.

چې په نیمه شپه بیدار یې، که نابلد یې زما بار یې.

چې پیر یې زورور وی، مُریدان یې زنځیرونه ماتوی.

چې پیر وی، فقیر وی.

چې پیلان ساتی، پیلخانې به لوړې جوړوی.

چې پیلان ساتی، دروازې به دنگی جوړوی.

چې تاو کرل، ماوړییل.

چې تر ملکه دې کړه، نوورکه دې کړه.

چې تل ځی په غدی، یوه ورځ به یې وی دکم بختی.

چې تورې په تیری شی، پل په اشړی شی.

چې تورې چلیږی، وینې بهیږی.

چې تورې وهی، تورزن یې بولی.

چې ته مې ولیدې، په ځان مې شکر وکینې.

چې تیاروی، هغه دیاروی.

چې تیر شول، هغه هیر شول.

چې چرگ نه و، اذان چا کاوه.

چې چم لری چمتو دی، چې چم نه لری هندو دی.

چې چنگښې وایی غار، ترکی وایی کندهار.

چې چنگښې وایی کور، ترکی وایی مقر.

چې حج حج لرې، یو وخت به حاجی شی.

چې خان یې په یاران یې، چې یاران درسره نه وی، تورې خاورې د

بیابان یې.

چې خاوند يې لیتی خوری، د سپوږمۍ په حال وی.
 چې خاوند يې نینې چيچي، نو سپی نه به څه وراچوی.
 چې خبر شي بې اثر، ترینه پټه خوله بهتر.
 چې خپل دې وی خوره، چې خپل وي نه وی مړه.
 چې خپل دې پکښې نه وی، په هغه مرکه کې مې کښینه.
 چې خدای يې چاته ورکوی، د شالیزو او داؤد زو تر منځ يې ورکوی.
 چې خدای يې شرموی، داس په سربېره يې سپی خوری.
 چې خدای يې ورکوی، بتل يې (١١) یار دی.
 چې خدای يې کوی، هغه به وشي.
 چې خر نه لری، په خره نه ارزی.
 چې خر نه شي، غوړ به نه شي.
 چې خوری، نه مری.
 چې خوله خوړیږي، زړه بدیږي.
 چې خوله لری قراره، نه به بوره شي نه وراړه.
 چې خوی بد شي، پلمې ډیريږي.
 چې خیر دې نه رسیږي، بد مه رسوه.
 چې خیر تاته درکړم، ابی به په څه شي پورې باسم.
 چې داختر کالی دې دادی، دلویه دې لا کوم وی.
 چې دا غم که کوچ کړی، طالبان به راته وچ کړی.
 چې دا ملا کیسې کړی، ما به غونډه ورپسې کړی.

چې د بل مور بور وي، ستا به هم بوره کي.
 چې د بنگو بتل زدوي، اخر به بنگي شي.
 چې د جان شي تر سر تيره، خدای دې نه کړي دانا بوده دنيا ديره.
 چې د خدای وعده پوره شي، د بنده سخته به پخه شي.
 چې د دوو بنغو خښتن وي، سخت به يې ځنکندن وي.
 چې درانه بارونه وړي، خوراک يې څوزوي.
 چې د دردی شي په ستوني، ستا به هير شي زوی او لوني.
 چې دروند نه شوې، نو سپک په څه شوې.
 چې درومي، څه به مومي.
 چې دريې نه کړم، ازار دې په څه کړم.
 چې دړندو پر کوڅه راشي، پر يوه سترگه لاس پوده.
 چې دې زده کړه په طفلي، هير به يې نه کړي تر پيري.
 چې د زړه وکړي، او گرې ته به هم تېې وکړي.
 چې د سترگو نه لرې شي، د زړه نه به هم لرې شي.
 چې د شپې لار نه شي، د ورځې به ځای ته ونه رسيږي.
 چې د کاسې په منځ مور نه شي، په خنډو به يې هم مور نه شي.
 چې د گور سختی په زړه کړم، زه به ولې ژړا نه کړم.
 چې د گنډلو نه وي، ولې دې څيره.
 چې د گيلږې په جنگ ورځې، تا به د زمري نيسه.
 چې د ملا غواړې، خدای دې نغاړې، چې ملا ته يې ورکوي.
 خدای ته يې ورکوي.

چې دنیا شی په ما تیره، خدای دې نه کړی دانا بوده دنیا ډیره.
چې دنیا درغله ځای ورکوه، چې تله لار ورکوه.
چې دود نه وی، سود نه وی.

چې دوستی کوی په زړه به بیر پرته، چې دښمنی کوی په سر مه بیر پری.
چې ډب نه وی، ادب نه وی.

چې ډوډی وی، بې دسترخانه هم خوړله کیږی.
چې ډول دې وی په څنگ، دوهلو یې څه ننگ.
چې ډیر وایی، لږ خيژی.

چې راځی دبل دکوره، پرتا به شپه شی تکه توره.
چې راپورې دی نه کړه، راڅخه پرې دې په څه کړه.
چې رارسیري دسوات بیستی (۱) دخورانو به ښکار شی سرې پندۍ.
چې وخت لری، بخت لری.

چې روپی وی برگې، چپلی ډیرې وی.
چې زروی، زاری دڅه ده؟
چې زر لری، خبر لری.

چې زور نه وی، خوار ډیر د به څه وکړی.
چې زده کړې درويزه، هیرد به نه کړی دامزه.
چې زړه خوږ پری، له وړندو سترگو هم اوښکې ځی.
چې زړه تنگ نه وی، ځای نه تنگیږی.
چې زړه یې غواړی، خوله یې هم وایی.

چې زما پر زړه يې ليکلی، څه پاچا څه لنگ وهلی.
 چې زما سره ځي، تل به تورې وڅکې خورې.
 چې زور تير شي، عقل هير شي.
 چې زور د زورور شي، پتي له تخمه سره خپل شي،
 چې زه کونډه يم، پر دنيا دی ميروښي نه وی.
 چې زيار کارزی، گنې دهغو دی.
 چې ژرنده يې گززی، بلا يې پرزی.
 چې ژوندی وی، قلندروی، چې مړ شي چغندروی.
 چې ژوندی يم ښه مې غواړه، چې مړ شوم مه را پسې ژاړه.
 چې ږغ شي دشکنې، زړه مې ښه شي که يې منی.
 چې سبا شي غم پيدا شي، چې بېگاشي، غم پنا شي.
 چې ستا له کوره راځي، په غلبل کې دې راځي.
 چې ستا بې ما رغیږي، زما هم ساعت بې تا تیريږي.
 چې سروې، خولی ډیرې دی.
 چې سردی نه خوړیږي، داغ پرې مه ږده!
 چې سره ونه میږي، (۱) سرد به ونه گټي.
 چې سرو مال ترې جار کړي، نوهر سړی به یار کړي.
 چې سم دچا ويل وی، په هر چا يې منل وی.
 چې سود کوې، سودا به مومی.
 چې سيلخکې خورې، نیغکې به زغمی.

چې شپه تياره شي ، بدان تيرد شي .
 چې شپه يې ترمنځ وي ، له هغې بلا مه بيريرد .
 چې شرم نه لري ، ايمان نه لري .
 چې ښه وي ، بد دې اور واخلي .
 چې ښيرې کړي ، هغه به خپلې مينې سپيرې کړي .
 چې طلب يې کوي ، پرې پيسن به شي .
 چې عقل نه لري ، پر کورې تل غم وي .
 چې عقل يې ويشه ، ته چيرې وي .
 چې عقل يې کم وي ، زيات يې غم وي .
 چې غټ شي پر نډې بولي ، چې ډنگر شي کرن دې لولي .
 چې غټ وي ، لټ وي .
 چې غل نه يې ؛ له باچا مه بيريرد !
 چې غل نه تنبتي ، مل دې وتنبتی .
 چې غل نه يې ؛ د جوال خوله مه ورسره نيسه .
 چې غلې غلې باسي ، هغه تل کانې پرې باسي .
 چې غواړي ، پرې واوړي .
 چې غوټه په لاس خلاسيږي ، حاجت خولې ته نشته .
 چې قاضي دې مدعي شي ، دعوه به دچا سره کوي .
 چې څه کړي ، هغه به ريښي .
 چې کلې دې زير اوډه ، غم به يې وړي .
 چې کلې په نامه لري ، يو خوی تر نورو ښه لري .

چې کوچنی وی پر پښو ځی، چې لوی شی پر واړو ځی.
 چې کوچنی ونه ژاړی، مور تی نه ورکوی.
 چې کور پر غره لری، هم نوی هم زاړه لری.
 چې گل کړې، گل به ریبې.
 چې لاس په خوشیو نه شی، خوله به په غورو نه شی.
 چې لږ خوری، هغه تل خوری، چې ډیر خوری، زهر گندیر خوری.
 چې لوی غاږی، کوچنی تراپی.
 چې له ځانه مست نه وی، په بنگو نه مستیری.
 چې له خدایه پټه نه وی، د بندگانوی ولې پټوی.
 چې له یار د وایی، له ځانه وایی.
 چې لیوډ میره خوری، په تورد شپه یې خوری.
 چې مالگه وخورې، لوبښی مه ماتود.
 چې هری لری، مربا خوره.
 چې مری لری، میلمه گی څه دی، چې ایمان لری مرگی څه دی.
 چې مرد شی امیران، نیمگری نه دی دا جهان.
 چې مړ شو، هغه پړ شو.
 چې مرد شی مومنان، یا به باد وی یا باران.
 چې میلمه شې، آسوده شی.
 چې میړو نه وی، هلته کورونه وی.
 چې مشر یې غمبر وی، اختر یې مازیگری.
 چې مور دې نه وی په پلر گنی، هورې ولې ځې لیونی.

چې مور لری ادکه، په صفت به یې واده که.

چې مال لری، اقبال لری.

چې مور یې بټیاری وی، زوی یې نه فتح خان کیږی.

چې مور میرد شی، پلار پلندر شی.

چې مینښه زهیر وی، کټی یې وهه.

چې ناچار شی، سړی تورې ته هم لاس اچوی.

چې نرکچور درسرد نه وی، بوی دې نه ځی سور لرگیه.

چې نری وی، زمری وی.

چې نغده دې ولیدد، څنگه دې وخنډل.

چې نغری سور وی، اولاد به یې کله مور وی.

چې نه ځې په شابه دې کم چې نه خورې څه به دې کم.

چې نه ځنې خلاسیږی، بیر پرې ورځه!

چې نواله خورې، جانباز به وهی.

چې نوم دې دغله دی، ناستې دې په څه دی.

چې نوم یې وی شری، څه پیرد څه نری.

چې نه دې وی غله، مه دې اس مه دې گله.

چې نه دی وی سړی، مه نغن خورده مه غوری.

چې نه دې وینم، آخر به مې هیر شي.

چې نه دې وی له مورده هسې مه وایه چې ورورد.

چې نه دی وی له پښته، له هغو کسانو تنبته.

چې نه دی وی غمخور، پاتې دې مشه میراث خور.

چې نه غواړم ، هغه مه را پېښوی .

چې نه کار ، هلته څه کار .

چې نه کوی حبیب ، څه به وکړی خوار طیب .

چې نه کوی ننگونه ، هغه پس کوی مړونه .

چې نه لری هلک ، هغه کور د تیغ لایق .

چې نه لری سړی ، نه دې کورت خوری ، نه غوړی .

چې نه لری باغچې ، هغه دې نه خوری الوچې .

چې نه لری پنگه ، کنښنه د چاله څنگه .

چې نه منی د یار پندونه ، لاس به نسی په سرو نه .

چې نه وی پیا کرلی ، څه به یې وی ریبلی .

چې واک یې دمور وی ، کانی یې په کور وی .

چې و خوری د نر لغته ، داسې به کینی لکه اور ته .

چې و خوری پیتی ، سردې کنښیر ده په لښتی .

چې و دې نه پوښتی ، مه گلږ د .

چې ولاړ شی تر بلڅه ، در سر دده خپله برخه .

چې ولویدې د اول بخت ، بیا دې نه وینم دوهم بخت .

چې وې غواړې په خوله ، خورې به یې په څه .

چې هر څنگه وبری شی ، تانته یې لا نه چیچی .

چې هلک دې ملک شو ، کلی دی ورک شو .

چې هور د ونه خوری ، له خولې یې بوی نه ځی .

چې هوس دی ، د غومره بس دی .

چې هوسی نیسی، د هغو تازیانو خولې تورې وی.

چې یاری کوی، شوگیری به تیروی.

چې یو لوریې تر ملاوی، مه یې ځنې رغوه.

چې یو مړنه شی، بل به مړنه شی.

چې یو خوری بل ورنه گوری، د اسمان کانه به پې اوری.

چیرې... چیرې څنگل.

چیرې چې ډنگ شی، د ابی گودی تر څنگ شی.

چیرې چې کولاله گورده، خو خپله سیاله گورده.

« « * * * * * » » »

(خ)

خان صاحب یو تار ورینیم نه خوړل، لس زره روپۍ یې وخوړلې.

خاورو په ایرو واړول، باد دواړه یوړل.

خاوره (۱) د خوسر د کوره اخستل کیږی.

خبره د خدای دپاره، لوړه د ورور دپاره.

خبره تر خبرې پورې یادیری.

خبرې ښې کوي، لکۍ یې کږې کوي.

خپل به دې وژړوی، پردی به دې وځندوی.

خپل ته نامه وږد، بل ته جامه وږد.

خپل سر په خپله نه خړییل کیږی.

خپل عمل، دلارې مل.

خپل دې که مړ کې، لمر ته دې نه غورځوی.

خپل کور، یا خپل گور.

خپل وهلی ښه دی، پردی پورې وهلی.

خپل پر تنگسه په کار دی.

خپل دا په نس، د بل دا په وس.

خپل ځان دې ساته، بل ته مه وایه چې غله.
 خپل مال تر سترگو لاندې ښه دی.
 خپل وطنه، گله وطنه.
 خپل خپل، پردی په ډیرو نارو خپل.
 خپل یې که ورکوی، بیا منت ورباندې نه ږدی.
 خپل هغه دی، چې بیگا یې کور وینی، سبا یې اور وینی.
 خپل عیب دولو منع، د بل عیب دکلی منع.
 خپله شپږۍ ښه ده، نه د بل وریننمن شال.
 خپله خوله، هم کلاده هم بلا.
 خپله پښه خپله پڼه پیژنی.
 خپله لاسه، گله لاسه.
 خپله خوله (۱) په بل نه وچیری.
 خپله مرسته، له خپله دسته.
 خپله خواری نه ژاری، سر خخوری (۲) غواری.
 خپلوی له لرې ښه ده، نه له نژدې.
 خپلې مورې را نژدې شه، پردی مورې د زړه لمبه مې در پسې شه.
 * خدای په رښتیا خوښیږی.
 خدای د حق ملگری دی.

- (۱) - یعنې خپله خواری انسان په خپل زیار ایسته کولی شی.
 (۲) - یعنې خپلې خواری ته یې پام نه دی، بې ځایه اغایې کوی.
 یا خپلې خواری ته یې پام نشته د شال خواست کوی.

خدای کور کړی نه سمیری.

خدای او پاچایې راکوی، شیخ میریې نه راکوی.

خدای دې په هغو پوښته چې لری یې.

خدای وایی ته حرکت کوه، زده به برکت کوم.

خدای د بل په گناد شوک نه نیسی.

خدایه لوی مې کې، لویې رامه کې.

* خر پر لار که، پرې بار خپله چار که.

خر په پالانه، نه دریری.

خر په زین اس کیدی نه شی.

خر په غره کښې بوعلی دی.

خر نه دی کچر دی، پرې پورې د خره سردی.

خر چې تر خره پاتې شی، غور یې د پریکولو دی.

خر چې تر مکې ولاړ شی، هغه خردی.

خر له باره ولوید، له مستی و نه لوید.

خر ځان ته اریان و، خاوند یې بار ته.

خر مرداریدنه، او سپی ترې تله نه.

خر له وری پاتې کیږی، له هنگه نه پاتې کیږی.

خر خپل او پردې فصل څه پیژنی.

خر هغه دی، ځل یې بل دی.

خره ته دې خدای ښکر نه ورکوی، که ښکر ورکړی، دغویو نسونه به

څیری کی.

خرې ته يې ويل زوی دې وشو، ويل څه يې کوم خپل بار به وړی خپل به وړم.

خره ته يې گل ونيو، هغه وخوړ.

خره ته جوار او وریشې یو دی.

خره گله که، بیا گيله که.

* خلک په لیونی پورې خاندی، لیونی په خلکو.

خلک پیسې راوړی، ژاولن ریچې.

خلک هر څه کوی، خو هر څه نه وایی.

* خوار په خپله خواری نه شرمیږی.

خوار تلک نه درلود، چې پیدا یې کړ تر غرمې پکښې پروت و.

خوار کبرجن، دخدای دښمن دی.

خوار خدای کړې، سپی چا کړې.

خوار سپږی، برگ یې سپی.

خواران، په هر ځای کې اریان.

خوار په هندوستان هم خوار دی.

خوار کور، له دیواله معلومیږی.

خوار شوم، نو هوښیار شوم.

خوار شی دکس، نه دناکس.

خواره به دې غواړم، نه د ورور د مرگه.

خواره شې مکارې، چې هم جنگ کوي، هم ژاړې.

خواره شې چرگې، چې له خیاله مستک نه خوري.

خواره هغه کړې، چې گاللی یې شی، بوره هغه کړې، چې ژړلای شی.
 خواره شې خندی، نه پر غم یې نه پر بنادی.
 خوارې لورې تخت به زه درکم، بخت دې خدای.
 خواری دمپرو په شاده.
 خوارې خواری ما وکړې، دکور میرمن ته شوې.
 خواری نه عیب ده، نه پیغور.
 خواره که د بل و، نس خو دې خپل و.
 خواره درنگه خوړل کیږی.
 خواست چې کوي، داس کوه.
 خوابې پر زوم ریردی، زوم بې لور ورپریردی.
 خوب دمرگ ورور دی.
 خوب په روغ صورت کیږی.
 خوب چې راشی بالنبت نه غواړی، مینه چې راشی، بنایست نه غواړی.
 خورې تخت به زه درکم، بخت دې خپل دی.
 خوره چنبه، حساب مه منه.
 خوری د ماما دمینی دښمن دی.
 خورې سورسک، تیغ د پلاو باسې.
 خورې دا خومې غور دی، جاغور مې لابل دی.
 خور به دې کم، خونه تر خانه.
 خوشحال خټک، په درندو دروند، په سپکو سپک.
 خوله په غابو بنایسته وی.

خوله چې اموخته شی، اس نه دی چې کیزه شی.
 خوله دې دسوی ده، شخوند د اوبښ وهي.
 خويندې مړې شوې، چې پاتې ترلې شوې.
 خوی چې بد شی، بانې ډیرې دی.
 * خیرات دې وشه، دمرو په اروا دې مه شه.
 خیرات لا پوخ نه دی، بنانک یې ورته په سرنیولی.
 خیری په اوبو پاکیری، او وینې په وینو.
 خینښې په خوښی، سودا په رضا.

(د)

* د اباد غونه بریدوه، چې په تاویزو کې ولاړد.
 د اباد مرگه پس، په ادې ورغی هوس.
 د اباسین نه چې اوبه غواړې، تری نه یې.
 د ابی د غومرد او گردوه، چې په خکه خکه خلاصه شوه.
 د خر به خرد خخه ډنگر اس ښه دی.
 دا خوله، هغه حلوا.
 دا د پتی سردی، پتی بیرته سور وړ دی.
 دا د حافظ غونډاری دی.
 دا دنیا که دیوه شی، هغه یوبه پرې مور نه شی.

دادې څوک نه وایې چې خوار یم، بډای به نه شم،
بډای یم خوار به نه شم.

دادې کور، دادې اور، که چیرې لارې مخ دې تور.
دادو (۱) دکلی میاشې، کله ورک، کله پیدا شی.
داس لغته اس زغمی.

داس کیزه چاته مه ورکوه.

د اسماني ټکي څخه څوک ځان نه شی ساتلی.

داسې و نه نشته؟ چې باد دې نه وی ښورولې.

داسې کاروی دکهال، انګور غواړی بې دیوال.

داسې مړی مه کوه، چې خوله دې پرې خیرې شی.

داسې ممیز نشته، چې خلی پورې نشته.

داسې مه وایه چې زه یم، داسې به شی لکه چې زه یم.

د اصیلې کول سخت ساتنه بې اسانه، د کم اصلی کول اسان ساتنه بې
سخت.

دانصاف په وخت گیدړه او زمری یو ځای اوبه خښی.

د اوبولار په وتی ده.

د اور سوی په اور رغیږی.

د اور سوی جوړیږی، خو د لمر سوی نه جوړیږی.

د اور لمبه که سپرې هر څو ښکته کوی، هغه اخر سر اوچتوی.

(۱) - دادو د یو سړی نوم دی.

(۲) - لوښلنی د اوږد لوښی د پرولونی اوبو ته وایي.

د اوږی لوبتلنی (۲) دژمی نگولی.

د اوږی نه شری کیری.

د اوښ په شان د سر سیوری مه خوره.

د اوښ په شا سپو وخورم.

د اوښ او خره بار له ورايه معلومیری.

دا گومان مې نه شی، چې له ایزه به زوی وشي.

د ایلنی ماری، پت چیچل کړي.

دایې گز، دایې میدان.

دایې ډول او دایې ژرنده.

د بابا دغونه یریدده، چې دمچولو بس ده.

د باچا زور، د خدای زور.

د باران وریدد بویه، د مسافر وتله بویه.

د بارانه ولاړ شو، ناوې ته کنیناست.

د بارانه تنبتیدم، د ناوې لاندې مې شپه شوه.

د باز په خاله کې باز زیری.

د باز عمر لنډوی.

د بدسره چې ښه کړي، لکه خره ته چې واښه کړي.

د بدمرغه سړی غوا به په ژمی کې لنگیری.

د بدو د لاري، لا غلی لالري.

د بدې خبرې سل کاله عمر دی.

د بدهای په ختم د ملا ارمان نه خیري.

د بډای په ختم ملانه ستری کیری.
 د بډایانو په هیله، خواران له خواری ووته.
 د بزې برخه چې وړی، نوبه ډیر زحمت گالی.
 د بزې چې بدن کاوکی، دشپانه ډوډی خوری.
 د بل په پر تاگه ځان نه پتیبیری.
 د بل په لاس کې مړی غټه ښکاریری.
 د بل په قول شرط مه تړه.
 د بل په دسترخان سل میلمانه، هیڅ دی.
 د بل پر مړی نه دی، خپل یاسین تیزوی.
 د بل تر وریجو، غوښو، سور سور سک د کور ښه دی.
 د بل تر زوی، خپله پکه لور ښه ده.
 د بل تر اتلسه، خپله خمتا ښه ده.
 د بل تلټک تر نیمو شپو وی.
 د بل خړی سام جن دی.
 د بل د لاسه غسل گنډیری، دخپل لاس گنډیر غسل دی.
 د بل ډوډی، یا پور ده، یا پیغور.
 د بل زوی، نه زوی.
 د بل کار دایمان په رڼا کیری.
 د بل کار که دې ښه وکه لاس پرې تور، که دې بد وکړ مخ پرې تور.
 د بل کور چا خوار نه دی لیدلې.
 د بل نیستی نه لری.

- د بل وطن یاری، د سر سودا ده.
- د بنده مخ د خدای له نوره دی.
- د بنده هیله گنده ده.
- د بنده ویرد، په سترگو کې ده.
- د بنگړو باریې، زده دې ترم ته وړانیرې.
- د بورې سود، په بورې شی.
- د بیکاری لار ورکیری، د کار داری لار و نیږی.
- د بې پیره کار بد مذهبه کوی.
- د بې صبرو دې کور وړان شی، مونږ ته یې په ځمکه واچوه.
- د بې عقلې بنځې، تل کمیښ سوزی.
- د بې غیرته کاله، میلمه واکدار دی.
- د بې کاره، خدای بیزاره.
- د بې ننگه په ننگه به تل شرمند یې.
- د بې نیازه چې مرور یې، هغونه سودمن یې.
- د پاچا پاچاهی ځی، دمزدور مزدوری.
- د پاخه اوستا ددیگ په ورو ورو پخیری.
- د پای څې رگ نه پرېښود کیری.
- د پردی ابی نه، خپله تبی ښه ده.
- د پردی په زوی، د عزرائیل څه؟
- د پردی اس نه، خپل ټټو ښه دی.
- د پردی توری مصری مې لور په غاړه ښه دی.

د پردی تور سرې بڼه غواره، دخپلې تور سرې دپاره.
 د پړانگ سپینې منگلې، شپڼو پوڅې پرې ویشلې.
 د پسری تر گلود ژمی اور بڼه دی، تر ناسیاله بڼڅې، جره کور بڼه ده.
 د پشی اول تېس ته څوک ځان نه نیسی.
 د پشی منډه تر کاداني پورې وی.
 د پشی نظر په کولپي (۱) وی.
 د پښ پر دکان که ونه سوځي، بخرکی به دروالوځي.
 د پښ کور چې وسو، هغو نه بڼه شو.
 د پښتنو جوړه په پرده وی، مرگ یې هسې پلمه وی.
 د پښو خاورې سترگو ته الوځي.
 د پلار اشنا، د زوی کاکا.
 د پلار گټه د امبار کوټه، د زوی گټه د زر د غوټه.
 د پور دلاسه، دوه کوره خرابیری.
 د پوه سړی دوستی زیان نه لری.
 د پښې څخه تښتې نه نشته.
 د پیغلې شل مخه په بوخچه کښې دی.
 د پیل په یوه وڅکه څه کیږی.
 د پیل یوه تبه مرگ دی.
 د تا چې څومره خیال دی، زما هغومره مال دی.
 د تالندې چې دربی شی، د شپانه ورته غرمبی شی.

د تبر خوله نیمڅی نیولې ده.

د تخته که ولویرم، د ځمکې نه لویرم.

د تر بور په زړه سوی کې، پیغور نغښتی دی.

د ترورې په ډیر ایرس، رنگ یې بد کړ د اولس.

د ترم چې څه دی، یو پودی.

د تش تویکه دوه کسه بیریری.

د تشه ډاگه به سیلی څه یوسی.

د تورو مخ رڼا وی.

د تورې شپې ناره بې څه نه وی.

د توری وهلی به جوړشی، د خولې ویشتلې نه جوړیری.

د توری تپ جوړیری، د بدې خبرې تپ نه جوړیری.

د ټولو نیمه نیمه، د ابی شود یوه نیمه.

د ټپوس د ځالي نه، ټپوس پاڅی.

د جنگ څخه به روغ راشی، مگر له ځنگله څخه نه.

د جنگ شپې دې وی، د غم دې نه وی.

د جنگ خوړې خبرې، ساعت یې تریخ دی.

د جنگ میدان په پښو نه وهل کیږی.

د جنگه زه راغلم، خبرې ته کوي.

د ځوانی بیکاری، د سپین زیرتوب خواری.

د چا اول، د چا آخر.

د چا چې یوه سترگه ږنده شی، پر بله لاس ږدی.

د چا دروازده تهکوه په گوته، ستا به نه وهی په لغته.

د چرگ په اذان نه سهار کیږی.

د چغال تر ناز، د زمری خیرل ښه دی.

د چغال کور، بې چرگه نه وی.

د چنگښو من نه پوره کیږی.

د چیدی به لاس وانه خلم چیدی، که مې سر پر چیدی پرې شی چیدی.

د حق خښتن ډاډه وی.

د خاورو ولاړ شو، پر ایرو کښیناست.

د خیرې مرگ هېره ده.

د خپل خپلوی ښه ده، نزدیکت یې ښه نه دی.

د خپل کاله خور او لور کړمیز نه وی.

د خپل کور غل نه نیول کیږی.

د خپل وطن گیدر، د بل وطن تر زمری ښه دی.

د خپلو ازاریده شته، بیزاریده نشته.

د خپله نه رغیږی.

د خپلې کمبلې سره پښې غزوه.

د خدای امر چې وشي، پلار یې نه وی زوی یې وشي.

د خدای په چارو د چا وس نه رسیږی.

د خدای داسې رضا ده، ابد له ودوو د ترینې ورا ده.

د خدای کاره دې خدای سم کړی.

د خدای گناکار په توبه خلاسیږی، او د بنده په ناغه.

- دخدای نظر یا پر زهیر و زړو دی، یا پر نریدلو قبرو.
 دخدای چې رضاشی، ورغ یې سمنه شی.
 دخره بار چې دروندوی، ښه ځی.
 دخره مری، دسپو اختر دی.
 دخره خښتن ته پښه ده.
 دخره لکی چې له هرې خوا لویشت کی، دوده لویشتې ده.
 دخره مینه لغته ده.
 دخره نه یې کته لویه ده.
 دخوار په لاس کې غلمینه ډوډی بده ایسی.
 د خوار خپله خواری بس ده.
 د خوار کاله وړی دې خدای ماړه کړی.
 د خوار انو برخې، پر اغزیو خرخی.
 د خوار رنځور پوښتنه رحمت دی، د بډای سړی منت.
 د خوار ملا مسئله څوک نه اوری.
 د خوار ملا په اذان څوک کلمه نه وایی.
 د خوار سړی ځای به په زور گیلیم وی.
 د خوابنې هلته ورغ کړه شی، چې د زوم کړه یې شپه شی.
 د خوارې کونډې زویه، خپله روتی ژویه.
 د خوارۍ څخه پر ژړنده ناست، دکبره مزد نه اخلی.
 د خوار یوه وزه وه، هغه هم گوده پرند وه.
 د خورۍ خاوره، د ماما دنغری څخه ده.

دخولې اوزره وينا چې يوه شی يارانۀ ترې جوړېږي.
 دخطا يا ناغۀ وې، يا توبه.
 دخيالۀ دلونګولونۀ کوي، دلورې څانګت کښيني.
 دخيرات وز يا لنډې وې، يا بوچي.
 دخيرات په خوا کښې ډي کوي.
 دخيرۀ مې دې توبه، کاسۀ مې په لاس راګرۀ.
 دداسې سړي په لاس مړ مۀ شي، چې سل يې نه وې وژلي.
 ددستر خان پر لمن څۀ دوست، څۀ دښمن.
 ددادو ورکې مينې، گازري خدايرام خيلۀ يوړې.
 ددښمن کرۀ ځم، دوست مې ګرودۍ.
 ددښمن د غصې، غم شرم په تماشي.
 ددکاندار سترګې تول دي.
 ددنيا پيغور، د آخرت تر اور کم نه دي.
 دنيا څخه چې وفا غواړي، لکه دمړو څخه چې خدا غواړي.
 ددوبي سخني، دژمي صوفي نه دي په کار.
 ددوبي کور داختر په ورغ ګوره.
 ددوو خړو ورېشي نه شي بيلولي.
 ددوست په منت خپۀ نه شي، ددښمن په خدا ونۀ غوليري.
 ددوست پوستين مې وکښن، خود دښمن دروازې ته ورنۀ غلم.
 ددوست لاس درد نه لري.
 دديوال عمر، له اخيرۀ پوښتنه.

ددې کلي خورزو ده، په دې کلي واده ده.
 ددنه اوبه چې ډيرې ودريري گنده شي.
 ددم سترگې به تل په نغري وي.
 دډول آواز دلرې ښه خوند کوي.
 دډير کار ډيره گټه وي.
 دډيرو ډير مري، د لبرو لبر.
 دروغو ته درښتيا رنگ ورکول، گران دي.
 درياب که لوی دي، چمچه دې خپله ده.
 درويبار په دواړو مخ تور دي.
 درياب په لپه نه کميري.
 درياب په لوټه نه خړيري.
 درې پيتي ريشکه يې وخوړله، دی يې لا مېړه بولي.
 دريدلی په چانه دی چلیدلی.
 د زاره غوايي، يوه جوپه ده.
 د زره مينه، په لاس ښکاره کيږي.
 د زره، زره ته لار وي.
 درانده له نيولو، د کانه د وهلو دې خدای ساته.
 د زرگر راستي دغه ده، چې غلا ورڅخه ونه کي.
 د زرو په قدر زرگر پوهيږي.
 د زمري غاړې هډوکي نه وي.
 د ډيرو لرگي، د يوه غوزي.

د ډيرو همسا، ديوه گيلې.
 د ډيوې لاندې تياره وې.
 درياندي به يې وځنډم، و به يې نه خورې.
 درشتيا گوی د خولې سرسوری وې.
 درکوم يې، مگر په کم کانهې، په تشه پيمانه.
 دروغ د ايمان زيان دی.
 دروغ وايه، په شرع يې زوغ وايه.
 دروغجن دې دروغ وايی، هغه بل دې قياس کوی.
 دروغجن، هيرجن.
 دروغجن سړی هر چاته سپک ښکاری.
 دروغجن چې په دروغو ځان مجبور گڼي هم دروغجن دی.
 د زور اوبه په پيچومې هم خيژی.
 د زورور څپلی، د خوار ککړی.
 د زورور وهل، د کم زورې ښکتنځل.
 د زورور باری، د خره سپرلی.
 د زورور ترڅنگه مه کښينه زړه وره.
 د زورور لښته نه پور دی، نه پيغور.
 د زوی په هيله مور، له ميره ووته.
 د زوی ناره په هغوده، چې د خدای ورباندې پيرزو ده.
 د زوی ميرانه د مور د تندې څخه معلوميری.
 د زوی په ميرانه، مور سر دسره ځوانه.

د زوی مې دې اور ته مری، د لور مې دې میره، نه بوره نه وراره.
د ژاولن په کور کې خپلوان شرمیری، په گور کې مُردگان.
د ژړندی لار له ډوله ده.

د ژبې په توده، د دښمن په خور، مه غولیره.
د ژړندې زه را غلم، له واره ته خبر یې.
د ژمی په لمر مه نازیره، د دښمن په خدا.
د ژمی پیتاوی دې هغه کوی، چې کندو یې ډک وی.
د ژمی اور هر څوک ځان ته را کاږی.
د سبا خبره سبا کیږی.

د سپو کور په کور د عوه ده، خوار فقیر ته یې یوه ده.
د سپو د نیستی نه چغالتو په کور کې ځای و نیوه.
د سپو له خوازی، گیدر پر بام کوی بازی.
د سپې په خوله دریاب نه مردار پزی.
د سپې او دمیره وینې نه تللې کیږی.
د سپې دم زده کړه، خو کو تک له لاسه مه غورځوه.
د سپې تر خوله چې هلو ورسپری، غنیمت دی.
د سپې تر لکې لاندې عمر هم تیر پری.
د سترې یوه دمه، د وړې یوه مری.
د ستنې له سوري چا بار نه دي ایستلی.
د سر پر ځای مې پښې وای، د ژی خوله را نژدې وای.
د سر نه چې تیر شی، قلندر شی.

د سلو بللو ځای کيږي، او د يوه نابېللی ځای نه کيږي.
 د سلو کولېو خاوند، يوه لنډې ته ودرېږي.
 د سلو مرغانو د پاره، يوه ډبره کافي ده.
 د سلو (هو!) نه، يوه (نه!) بڼه ده.
 د سلو کالو موږ به په سل کاله وږي نه شي، د سلو کالو وږي به، په سل
 کاله موږ نه شي.
 د سلو غرونه پنا بڼه دي، نه د يوه سينده.
 د سوال په اوبو ژړنده نه چليږي.
 د سور ناچي څه دي، يو پودي.
 د سوي دې خپلې غوښې دارو شي.
 د سيال خواږه يا پور دي، يا پيغور.
 د سيل ځای، گودر دي.
 د سيند مړي چا گټلي.
 د شپې که ولاړ نه شي د ورځې په مزله ته ونه رسيږي.
 د شپې بند اوبو وږي دي.
 د شپې هر سړي ډارېږي، څوک حال وايي، څوک يې نه وايي.
 د شرمېن زوی، شرمېن وی.
 د شلو کلويار، يوه ورځ شي په کار.
 د شني ميږې وري که شين نه وي شين ټکې به لري.
 د شوم په شومي، وسول ټول پټي.
 د شوقدر شپه په شوگير ليده کيږي.

د ښار دروازې تړلې کيږي، د عالم خولې نه تړل کيږي.

د ښاره زه راغلم، د نرخه ته خبر يې.

د ښاره ووځه، له نرخه مه وځه.

د ښځې چې د ميره سره راستي وي، د کور ژوندي يې په درستي وي.

د ښکار غوښي، د ځان غوښي.

د ښکاري وار وړي باندې نه جوړيده، دندارچي ورته بېره وه.

د ښمن دې چې په شاتو مري، په زارو يې مه وژنه.

د ښمنې په سلام نه ورکيږي.

د ښمن هغه دي، چې اول يې (هو!) وي، اخير يې (نه!).

د ښمن ياسر ته گوري يا پښو ته.

د ښو به ښه وايي، د بدو به څوک څه وايي.

د ښو څخه ښه زيږي، د بدو څخه وابښه.

د ښوروا دي مرور يم، د غوښو دې پخلا.

د ښو غوښو، ښه ښوروا وي.

د ښه پلاره د ښه موره، بلا وزيږيده توره.

د ښه خوي ښايسته په ښايستو نه گډيږي.

د ښې ورځې مې يار، د بدې ورځې مې بيزار.

د صبر ميوه، په مراد پخيږي.

د صحرا موږک راغي، د کور موږک يې وويست.

د ظالم عمر د خردجال پاچايي ده.

د ظلم کور وران دي.

د ظلم عمر لند دی.

د ظلم کاسه آخر چپه ده.

د عالمه سره غم نه غم دی.

د علم برخه درنده ده.

د عقل وسه په عشق نه رسیږی.

د عقل مې کمبود نشته، خوبخت نه لرم.

د عقل وړی چا لیدلی نه دی او د دنیا موږ.

د عقل وړی نشته او د دنیا موږ.

د غرض څښتن لټونی وی.

د غاترې تر شا مه تیر پره، د ملک تر مخ.

د غرو څنگ لونه بې زمریانو نه وی.

د غریب په مرگ څوک نه ژاړی.

د غریب ملا پر اذان څوک غوږ نه نیسی.

د غریب سړی به د خیرات په ورځ غوا ورکه وی.

د غریب ملا پر اذان څوک روژه نه ماتوی.

د غریب سړی به د اختر په ورځ په نس درد وی.

د غریب غاښ به په حلوا ماتیري.

د غلوده بڼه یاری، بده یې بیزاری.

د غلومې کلی نه لید، د شگومې څلی.

د غلو په ږیره څلی، غلگی لاس ورته نیولی.

د غله ځای په غره کښې نشته.

د غله کلا چا لیدلې ده.

د غله میرانه تینبته ده.

د غنمو له رویه څوړ او پیری.

د غنمو لار د ژړندې تر خولې ده.

د غنی که زړه سوی وشی، خوار غریب به پاتې نه شی.

د کابره تیکی سره کبه توره جوړ پیری.

د کال خپله مه نه یې، خپلې شپې به در سره تیروم.

د کال ښه والی، د پسرلی څخه معلوم پیری.

د کاله خور او لور کړمیز نه وی.

د کاله کشر مه شې، د کاروان مشر مه شې.

د کاندارۍ اسانه ده، خوشختی یې ټوکرۍ دی.

د کان یې مه گوره، مال یې گوره.

د کبر کاسه نسکوره ده.

د کبرې تورې، کور چرتون وی.

د کم اصل لوی تیا، د اصل سپکتیا وی.

د کوټه بوه غوټه.

د کوچنی په ژبه خپله مور ښه پوه پیری.

د کور پیر چاته نه معلوم پیری.

د کور توریالی دی، خود بیابان خندنی دی.

د کور خبره، د باندې مه کوه.

د کور گټه، د لاهور گټه.

د کور غم به صحرا ته یوسم، د صحرا غم به چیرته.

د کور غم، د گور غم.

د کور غم نه گلول کیری.

د کور نوم له نیستی نه ور کیری.

د کومبار (۱) په کور کښې، روغ لوبښی نشته.

د کونډې دوه غوایی وو، یو ووت نه، بل ننه ووت نه.

د کونډې هم زړه کیری، هم یې ساړه.

د کونډې، نه دین شو، نه دنیا.

د کونډې غم د خان وی، د لور یې د خان وی.

د کونډې کره زوی نه و، چې زوی پیدا شو، مرگو گډه شوه.

د کونډې یوه لور وه، په سکونډلو کښې یوره.

د کونډې زویه، خه خوبویه.

د کونډې زوی، نیم پاچا دی.

د کوڅې خټه، په کوڅې لگیری.

د گټې او توری ځای توپیر لری.

د گور خاورې، پر گور لگیری.

د گودی لار په ژرنده ده.

د گور شپه نه پر کور کیری.

د گوملې مړی، له گوملې غواړه.

د گونگ په ژبه مور پوهیری.

د گونگ په ژبه ، گونگ پوهیږی .

د گیدر تر ناز ، د زمري خیرل بڼه دی .

د گیدرې او زمري اشنایی نه کیږی .

د لاس غوټه ، په غاښ مه خلاسه .

د لټ غوايي آخر خاوند قصاب دی .

د لږو لږ ، د ډیرو ډیر .

د لښکر په آخر څه ، د ماتې په سر .

د لندو به څه لاندې شی .

د لندو خټو لږې اوبه دارو دی .

د لور مې دې میره مړ شی ، د زوی مې دې اورته ، زه دې ټوله یمه سمته .

د لوگوی چې رضانه وي ، لور په لویه اچوی .

د لولی واته یو شرم ، او ننه واته یې بل شرم .

د لیرې دې لیدی نه شم ، د نژدې درته کتای نه شم .

د لیوه چې خوله سره شی ، په لسو پسو بند نه دی .

د لیوه سره چې غوښې خوری ، له خښتن سره تندې وهی .

د لویو ویالو څخه خیز مه وهه ، چې لوند به شی .

د لوی منگی اوبه خوړې وی .

دماغ دې پیل وړای نشی ، په کور کښې دې مورگان له لورې روژي نیسی .

د مارانو لارې چا بندی کړی دی .

د ماره کور به سترگې وړې وی.
 د ماهی چې اجل راشی، چچی ته نژدې کیږی.
 د مرچو په خټه ناست دی.
 د مرد خواره د نامرد په نس کې پاتی کیږی.
 د مرگ دارو گران دی.
 د مرگه مخ کنبې ځان مه وژنه.
 د مرور برخه، یا درنه ده یا تالا ده.
 د مرور برخه، د نسور ده.
 د مری پسرول څه دی، د بنی کور څه دی.
 د مریانو لښکر څه وی، د خرو چرچر څه دی.
 د میری خپیره، د اور لمبه ده.
 د مړاوو اوبو ویریر، له توندو اوبو مه بیریر.
 د مړو به لا څه ښادی وی.
 د مړو لا کله په قیامت نه وه رضا.
 د مړی قدر، په ژوندی باندې وی.
 د مړه څخه شیطان لا بیزاره دی.
 د مړه مال، په مړه پسې ځی.
 د مجبورۍ یو نوم صبر دی.
 د مسافر د شپو حساب مه کوه، د سرخواست یې کوه.
 د مسافر ویر سوړ وی.
 د مستې په میچن، څه ورشې څه غنم.

د مسجد سړی، په مسجد کښې لټوه.
 د مسخرو آخر جنگ دی.
 د مشکو بوی نه پټیږی.
 د مکې لار په منډه نه خلا سیری.
 د ملخ ورور یې، نه خواږه گورې نه ترخه.
 د ملغلرې یو آب دی، چه لارشی، آب یې نه پاتې کیږی.
 د ملک تر مخ او د غاټرې تر شامه تیرېږه.
 د ملک لور، په نامه غوښته کیږی.
 د ملنگ کچکول پاتیري، د پاچا پاچاهی.
 د منگری سر په دښمن ټکوه.
 د موجی خونه هسې خوسا وه، چې باران پرې وشو د دوزې یې ولاړې.
 د مور زړه پر زوی، د زوی پروج کانه.
 د مور غټیر، د زوی زانگوده.
 د مور یې شری لنگ وگوره، د لور یې شرنگ پرنگ وگوره.
 د مورک څه غم دی، په ژرنده کښې یې کور دی!
 د میرانې او سپستانې، یو گام تر منځ دی.
 د میرو په مغزو کښې تل د تورې شرنگ وی.
 د میرو پرده خدای کوی.
 د میرو یو لاس په چاړه، بل په خواږه.
 د میړه زوی سترگې غټې وی.
 د میړه ژوند د تورې تر سیوري لاندې وی.

د ميره سيالي كوه، د بخت يې مه كوه.
 د ميره يا خرپ وي، يا ترپ.
 د مير يانو كور له غمه نه خلا سيري.
 د ميلمه په بيره، د كور به څه دي.
 د ميلمه بيگامخ وي، سبا يې خټ.
 د ميلمه جواب، پيتي ده.
 د ميلمه ميلمه بد ايسي، د كور به دواړه.
 د مين كام، د شهادت جام دي.
 د مينځي مات سر ته گوري، د بي بي زړه ته نه گوري.
 د ميو غوندي، په يو مخ كوليږي.
 د نا اهلو څخه پت مه غواړه.
 د ناز خواړه يا تاو ده وي، يا بلمنگه.
 د ناست زمري نه، گرځنده گيلږ ښه دي.
 د ناكسه اشنايي، د خره سپارلي.
 د ناوختي ميلمه يې له ملا خوري.
 د نژدې ورته كتلاي نه شم، د لرې يې پريښولاي نه شم.
 د نس پرسته لاندې، په خيله كښې تما ميږي.
 د نشت نه موزي ښه دي، كټ پرې ډك وي.
 د نغري غم څوك نشي گلولاي.
 د ننگر هار له توپي نه سړي سر تور ښه دي.
 د نورو نيمه، د انا يوه نيمه.

د نورو تلوار دی، ماته یې په ځمکه راواچود.

د نوک پر ځای سوک منډی.

د نوی په هوس، زارد یې کړه خس خس.

د نه زویه مینه نه ورکیری، د سپی زویه مینه ورکیری.

د نه میرو، ملک شوبلو.

دنیا بلبل ده، کله دیو، کله د بل ده.

دنیا په دوو سترگو خپله، په دوو پردی.

دنیا په دنیا ورځی.

دنیا باد ده باد به یې یوسی، د پاسه به اوډل راشی تر قیامت په پر اوسی.

دنیا په امید خورله کیری.

دنیا تر سر جار، سر تر ناموس جار.

دنیا خپله لری، روی پر عالم.

دنیا داره چې دنیا دې ډیروله، سپین کفن دې یووړ.

دغه نوره دې پر چا وزیر میله.

دنیا ډیریری، زرد تنگیری.

دنیا هغه ته معلومه ده، چې خنبه کړې یې ده.

د نیستی، هر ساعت مرگ دی.

د نیکانو له قدمه، بدان ووتل له غمه.

د نیمې ورځې حکومت د سلو کلو کور خرابوی.

د واده نه وروسته سندرې څه په کار.

دوبی د خوار و غریب جامه ده.

د وچوله غمه، لاندۀ سوځی.

دود له کنډې خیژی.

دود بڼایستولرۀ ځی. (۱۱)

دودونه هغه دود نه وی، چې د سخا پکښې رودونه وی.

دوران، پرهر گوروان.

د ورځې دتوټو په خورلو شرمیری، د شپې یې له پچوسره خوری.

د ورور خور مې کې، محتاجه مې مه کې.

د ورور څخه گټه، څو نه گټه نه ده.

د ورور دې وراره شو، د وراره سره دې څه شو.

د ورور پورې ولاړ وې، دمنی ورځ وې ولاړې.

د وږی تر پام، سړی غوښې دی

د وږی سترگې، په دیگدان کښې وی.

دوست او دښمن په یوه سترگې گوری.

دوست اشارې ته گوری، او دښمن وارې ته.

دوست به دې وژروی، دښمن به دې وخنډوی.

دوست ته حال وایه، دښمن ته لاپه وهه.

دوست ته دومره تمه کوډ، چې دلاسه یې کیږی.

دوست ته تشه پیاله، دښمن ته ډکه.

دوست دې کوم دی، چې سهار دې اوروینی ماښام دې کور.

دوست روزنه غواړی، دښمن ترته.

دوست د سختی دپارښه دی.

دوستی د سلو کلو لار ده.

د وطن په قدر، مسافر ښه پوهیږی.

دولت له اتفاقه پیدا کیږی.

دولت د لاس خیره ده.

دولت دې د ځان دی، عزت دې په جهان دی.

دولې میوه د لاس ته نه راځی.

دو مرد مه لویږد، چې ما نه گوري.

دو نه توپ وهه، چې د پښو نه لویږی.

دو نې سل کاله عمر، د مرغی پرې یوډ شپه.

دود به سرد جوړشی، که دریم یې ترمغ نه وی.

دود پک، هغه هم سرد ورک.

دود وروڼه، هغه هم سرد تربرونه.

دود وروڼه، دریم حساب.

دود که لامچان شی، د یوې بلاتمام شی.

دود گوتې مې تورې کړې، په تا خوارې مې پورې کړې.

دود لڅ، په نه سرد پتیري.

دود لڅ په حمام کښې ښه سرد ایسی.

دود مرغان، یو د یې ځاله، خبر نه دی یو د بل له حاله.

دود وږی چن یو د وټ کښې بد سرد وږی.

دوه غوايي چې ښکر په ښکر شي، زیان د بوټو کانه دی.

دوه هندوانې په یوه لاس کښې نه نیولې کیږي.

د هر چا سره خپل سیورې مل دی.

د هر چا ښه، د خپل ځان ده.

د هر چا په سر کښې یوه پیاله بنگ دی.

د هر سردپاسه، سردی.

د هر سړي آب، په خپل لاس کښې دی.

د هر شي خوند په مالګه ښه کیږي، د مالګې خوند به په څه ښه شي.

د هر شي جامه خیر یږي، د ښه خوی جامه ته خړ یږي، نه زړ یږي.

د هغو تازیانو خولې تورې دي، چې ښکار کوي.

د هغه زغله چې یو وار هوکی، بیا نه.

د هغه مه بیر یږد، چې له خدایه بیر یږي.

د هغه و بیر یږد، چې د خدایه نه بیر یږي.

د هوښیارانو ویل، د کانی ښکل دی.

د هوښیار بلا دې ورکه وي.

د هوا مرغی شل د پیسې

د هیچا خراغ تر سهاره نه لگيږي.

د هیلې مخ تور دی.

د هیلې بچی ته لامبو مه زده کوډ.

د یار تر څې خبرې، خورې لگيږي.

د یار سره یاری کړه، په عیبو یې غرض مه کړه.

د یتیم او یتیمې په خپله مور پاکیری.
 دیوال نم زړه وی، انسان غم.
 دیوالونه هم غوړونه لری.
 دیوې ونې لرگی، خه لوی خه کمکی.
 دیو ستوری نه، دوې پچې ښې دی.
 دیوزر تلاؤ نه، یو بخت ښه دی.
 دیوه زیان، د بل تکیه.
 دیوه سپاهی به خه دوره وی.
 دیوه لاسه تګ نه خیرتی.
 دیوه مریې د سلو بادار.
 دیوې ورځې حاکم، د شلو کالو کور خرابوی.
 دیوې سپرې د پاره، پوستین اور ته مه اچوه.

(۵)

* دال چې گرزوی، ځان به ساتی.
 د اندوغ به یا وښې خوری، یا سپینې.
 د بره چې پر ځای پرته وی، درنه وی.
 د بره د یتیم په سر لویری.
 د بره یوه نیک مرغه، یوه بد مرغه.
 د برې اړوې، لرم ترې لاندې غواړې.
 د که کاسه خامخا چر پیږی.

ډمان څلور کسه په خټه پسې تلل، مگر د بې کسی چينغې يې وهلې.
ډم چې ډول وهی، زور يې لری.

ډم خومور شو، چې پاتې يې کور شو.

ډمه گډېدلی نه شوه، ويل يې ځمکه کړه ده.

ډوډی به خپله خوری، سترگې به دنورو پرې سرې وی.

ډوډی پردی ښوروا ته مه ورده کوه.

ډوډی خپله خوره، عقل له بله زده کوه.

ډوډی د نانواي ځی، زړه د بتياری چوی.

ډوډی د لوښې له مخې خور له کیري.

ډوډی زما خوری (۱) توتود سلاخانې کوی.

ډوډی که د بل ده، نس خورې خپل دی.

ډول په بیه، کبر وړیا.

ډول په تیر اغړیږی، ما مندی کور گډیږی.

ډول سوری گوته پکښې.

ډول يې د لیونی په لاس کښې ورکړ.

ډولونه مې تر خولې تیر دی، دايې ډمبکی دی.

ډیر کار، ډیرد گټه.

ډیر مه وایه، چې لږ څیږی.

ډیر ویل د قرآن ښه ده.

ډیرد گټه، دمايې سر خوری.

ډیر يې نه موندل، لږه يې نه خورل.

(د)

* راتگ په اراده، بیرته تگ په اجازه.
 راست اوسه، پر لویه لار ناست اوسه.
 راستی زوال نه لری.
 راکه زما چوتی، بیزار دیم د گتې.
 رښتیا ویل ترخه دی.
 رښتیا وایه، په کوچنی یې وایه.
 رښتیا که نه وایم، الله مې نیسی، که یې ووايم، عبدالله مې نیسی.
 رښتیا یا زورور وایی، یا لیونی.
 راغلی پکښې کښیوتې، ډنډؤ پښکې پریوتې.
 رغستلی (۱)، له منځه وتلی.
 رمه که له شپانه خوشې ده، له څښتن نه خو نه ده خوشې.
 رنځوره آن دې تمام شو، چې لقمان پر تانادان شو.
 رنځونه د گرمی، علاج یې د سردی.
 رنگ دې د غله، ناستې دې پرڅه.
 رنگ مې گوره، حال مې پوښته.
 رنگ یې د گل، خوند یې د پیاز.
 رنگ یې د ملا، عمل یې د بلا.

رنگ يې مه گوره، خوند يې گوره.
 رنگ يې د گليگي، ولاړ د گول پر خای. (۱)
 روپي، روپي پيدا کوي.
 روپي که کوچني ده، کارونه غټ کوي.
 روته نه دکاله خونبيري، نه د ميلمانه.
 ورځ که يوه ده، وختونه يې ډير دي.
 رود له ويالو خوږيري.
 روزي چا په منډه نه ده نيولي.
 روغ صورت نيمه پاچاهي ده.
 روغ صورت نه پتيري.

(د)

* رانده ته شپه او ورځ يو شان ده.
 رانده ته دخولي لار معلومه ده.
 رانده ته مه گډيرد، کانه ته ډول مه وهه.
 روند په خپلو سترگو بينا دي.
 روند په خپل کور بڼه پوهيږي.
 روند په گوډ پورې خاندی.
 روند په موري هر د ورځ نه لويږي.

ږوند خو ږوند يم، سترگو ته مې ولې ډکې راوړې.
 ږوند خراغ څه کړی.
 ږوند له خدايه څه غواړی، دوی سترگې.
 ږوند يو وارې، امسا ورکوی.
 ږومبی د وروستی پل دی.

(ز)

* زارډ ته يې ويل: مه څيرېږد، ده ويل: مه غږېږد.
 زارډ ته يې ويل مه څيرېږد، ده ويل مه غږېږد.
 زامن خواږه دي، غشی يې کاږه دی.
 زر پر غره لار جوړوی.
 زر تر سپر کال، پر کال قدر من وی.
 زر چې وی، زاری د څه ده.
 زر چې پاک وی، له اورد يې څه باک وی.
 زر زر گر ټولوی، خبرې درويز گر ټولوی.
 زر گر غولولوی، په شلم کال پوهیږی.
 زر که سپر خواږه دی، کال ته هم خواږه دی.
 زر غونه به لنگیږی، احمد شاه به ځنې زېږی.
 زربنده چې میر شی، چې میر شوې بیا زړه یر دی.
 زړه بودی پر خرده سپر، چار تار وهی.

زړه بودی او دوکاته څښی.

زړه په خوله بدیږی.

زړه چې مین شی بنایست نه غواړی، خوب چې ورشی بالنبت نه غواړی.

زړه د مینې کور دی.

زړه زړه ته لار لری.

زړه شوم، پاکیزه شوم.

زړور یو وخت مری، او بې زړه تل.

زړه هینداره ده.

زړه یې ښه که، کار پرې وکه.

زړې خبرې، نوی توبرې.

زلفې سنبېل، نس مې پرېل.

زلفې د خیاله زنگیدې، باد پرې بدنام شو.

زما ښه شی، ستا گنده شی.

زما هله هله ازلی برخه مې کړه تر چا پرې.

زما پور دې پر کار گه وی، دکار گه مرگی دې نه وی.

زما دې خواست ورک شی، ستا دې داد.

زما زویه، تر ما لویه.

زما غوړی ستا پر کور تو لویږی،...

زما یوې روپۍ، زه دې خال کړم که اوږی.

زما نه منی، د خره منی.

زور چې قدم کیږدی، عقل هلته ریردی.

زور چې زورور شی، عقل مرور شی.

زور چې راشی، د حساب ملا ماتوی.

زور چې له بخته جلاوی، په بدو مبتلا وی.

زور چې پرې ورشی، عقل لرو برشی.

زور چې زور ورشی، پتی له تخمه سره خپل شی.
زور ته پوله نشته.

زور خوزور، چل هم د زوره کم نه دی.

زورور دې تر پام کمزوری مه شه.

زورور غویی، د غولی منځ نیسی.

زور یې د ملخ ترا پی پر مخ.

زور پیوند وده، بریند به نه شی.

زور غل په خپل اولس کښې غلانه کوی.

زور غویی کونجاړه په خوب کښې وینی.

زور که بار نشی وړای، لار وړای شی.

زوم نه باله شی، نه شاره شی.

زوم یې د خوسره نغری اخلی.

زوی چې و نه ژاړی، مور تی نه ورکوی.

زوی ته اړ گوره، لور ته لوړ گوره.

زوی ته د مور په سترگه گوره.

زوی مې را ملا کړه، کډې مې ولاړې.

زویی په ښه دې غواړم، د ځان د ښې دپاره.

زوی یې غوښت، خیر یې نه غوښت.

زهڅه خروار خوړلی، څه مثقال.
 زه او تله یوه اسله، زه نوولې شوم کم اسله.
 زه او ته راضی، څه به وکاندي قاضي.
 زه به څه کوم راتور، چې غومبر وهی په زور.
 زه پر تا، او ته خطا.
 زه پور غواړم، ته نور غواړې.
 زه پوهیږم او خپله بنی.
 زه په تمه، ته بې غمه.
 زه تر تا جار، ته پر ما.
 زه چې ستا سپیری خولې ته گورم، رنگ دی د یتیم را معلومیږی.
 زه ځان خورم تاله، ته ځا کینې ماله.
 زه د ابی مزدوره، ابی د کلی مزدوره.
 زه دې باغ نه وینم، ته وایې تارو درغی.
 زه بې په پیری شک لرم، ته ورته مریدان نیسي.
 زه دې پر مری ژاړم، ته مې په خوله پورې خاندې.
 زه دې پوزه غوڅوم، ته پیروان غواړې.
 زه دې حق نه گنم، ته وایې چې درانه بې وتله.
 زه دې نه کرم، ته شین کیږې.
 زه دې وړانه منم، ته سپرلو راته ویی.
 زه چې ستا بر منگ وم، ونه دلونگ وم.
 زه زړه وروړم، دی سیخ راوړی.

زه ستا دارو، ته ڙما دارو.
 زه ساده، ته حرام زاده.
 زه گورم تا ته، ته گورې ماته، کار شو ترمنځ پاته.
 زه وایم اوږد نشته، ته وایې پتیری پڅې کړد.
 زه یم ستاد غاړې، ته له ما څخه سپیرکی غواړې.

(ڙ)

* ڙاولې پڅونیا شوې، نه د تا شوې، نه د ما شوې.
 ڙرنده او جومات نه پیژنې.
 ڙبه لنده لښته ده.
 ڙر مه گډیرد، چې سپک نه شی.
 ڙرنده په چل گړزی.
 ڙرنده چې بار نه لری، په څه به گړزی.
 ڙرنده گړی خدای خوار کړی، ختیه پرته او مزد خوړلی.
 ڙرنده که د پلار دد، هم په وار دد.
 ڙرنده که هر څومره گړندی شی، لاند غنم نه اوږد کوی.
 ڙرنده وگړزی، چې اوږد وکړی.
 ڙرنده ماته شوه، تکتیکی یې لا ښوری.
 ڙرا هم د ږد زور غواړی.
 ڙمی کله وی، چې باد باران وی.

ژمی دې تود مه شه، دوی دې سور.

ژمی د خوار او غریب زیان دی.

ژوند دې ورک شه له مرگه بتر.

ژوند یې گران، مرگ یې گران.

(ږ)

* ږغ د ملا، امین د کلی.

ږیرد زما، واک یې د ملا.

(س)

* سایې سم سمکې.

سپر هغه گرزوی، چې تورو ته اوږد سموی.

سپما سپما، نه له ادې نه له ابا.

سپمولی، سپو خورلی.

سپنسی، په نری ځای شکیری.

سپورد پیاده له حاله څه خبر دی.

سپور خور، خاورې خور.

سپی په هډو کی نه خورېږی.

سپی چې څومرد غاپی، هومرد نه تراپی.

سپی چې ایسارشی، یا یا غایی.
 سپی چې گرزوی، په هډوکی یې وله.
 سپی چې غایی، خه وینی.
 سپی خپل بادار ښه پیژنی.
 سپی د پیل په سیورې کښې ته، ویل یې داسیورې زما دی.
 سپی دې هغه وخوره، چې پیژنی دې.
 سپی ډیر د ځان د پارده غایی، لږد کورد پارده.
 سپی غایی، کاروان تیریری.
 سپی کور په کور اخته وی، خوار فقیر ته یې یوډوی.
 سپی که هر څومره بدشی، بیا هم د چښتن کور ساتی.
 سپی هډوکی خوری، ځان ته یې نه انگیری؟
 سپی یې وهه، چې خاوند یې وویری.
 سپی چې د کورده په زغاسته تیریری.
 سپین ټکی دهرچا خوښ دی، مگر د پیشوورپسې کښې لویری.
 سپین غر بې واورې نه وی.
 سپین ویل یا لیونی کوی یا زورور.
 سپین والی د زرد ښه دی، نه د وینبتو.
 سپین وینبته د مرگ استازی دی.
 سپینه وروړول کا، تورد وروړول کا.
 سپینه وایه چغه شه، د چا دمخه.
 سپین پگری سړیو ته، ښځو په سر کړې دی.

ستاڅه کمې دی، چې په لاس دې سور غمی دی.

ستادابه خورو، زما دابه ساتو.

ستا یې واښ، زما یې غاړد.

سترگې پټوه، شمکې (۱) تیروږد.

سترگې په بڼو نه درېږی.

سترگې د سترگو شرمیږی.

سترگه ږنده بڼه ده، نه لار کورده.

سترو وگټل، هوساوو، وختل.

سخ دهغه چا، چې غم یې پر بل چا.

سخت ساعت، یو ساعت.

سخوندرد مورې په زور غورځی.

سربیره بڼوی، دننه گربینی.

سیر په خپلو وینبستانو نه درنېږی.

سرتړلی، من خورلی.

سر چې د شال وړوی، له کشمیره ورته راځی.

سر چې بې جنجاله شی، کډو شی.

سرڅه په یوډ لوټه مپیرد، څه په لسو.

سر خریلی بڼه دی، نه میره شرلی.

سر دمېږی، جنگ دمینده غوايي.

سردې اسمان ته رسېږی او عقل دې تر پښو لاندې دی.

(۱) - شمکې یو تریخ بوتی دی، چې اوبه یې د تپې دپاره دوا ده.

سر مې گاته، غور مې بایلود.

سر مې لوړ دی، چې بابا مې په لښکر دی.

سړی کسه، جامه پرې نیسه.

سړی غرونه دی، ښځې یې اړمونه.

سړی یو نور، جامه یې بل نور.

سک چې توره وباسی، بې واره نه وی، غنم چې وړی وباسی، بې باره نه وی.

سلام یې نه اچاوه چې وایی چاوه پر وخوت.

سل جادوگر، یو غیبت گر نه دی سره برابر.

سل خویونه نور کړی، یوبه د مور مور کړی.

سل دې تنورونه دی، یو موی دې اوږه نشته.

سل ددې موره وای، پر مور دی وای.

سل دې ومرد، یو دی مې مېره.

سل د زرگر، یو د گگر (آهنگر).

سل د پور یوه ایکی دکور برابر نه دی.

سل روپی پور که، زوی په بازار لوی که.

سل روپی پور که، دختر شپه په کور که.

سل کاله د ونې، یوه شپه د مرغی.

سل کاله بندی وای، خوسا یې د ژوندی وای.

سل کسه هندوان وو، بدرگه یې لا نوره غوښته.

سل مړی پر دې کوی، یو مړی نخرې کوی.

سل منې خوزه، يوه به دې زهر شی.
 سل يې گوری، يو يې غواری.
 سل يې مړه کړه، لایې بدی نه بولی.
 سلواغه هره ورځ په څا کښې نه لویږی.
 سود په لاس، پیسې تر کاله.
 سور دی سوریډلی، تراوو گنوتلی.
 سور سپی، د سور لنډی ورور دی.
 سوی چې بارسی، بار یې څه وی.
 سوی چې خروړی شی، څوک به وځوری.
 سوی دځاوندوی، سپی هسې منډې وهی.
 سیالی مې دځانانوسره کړه، کور مې وران شو.
 سیال مې یې، مخې مې نه یې.
 سپر خورم، مثقال گتیم، بی بی اوسم، که درځم..
 سیلاب لوی کانهې رغړوی، کمکی پر خپل ځای پریردی.
 سینه دې دریاب که، خوله دې پیږی.
 سین په وینو نه بندپیږی.

(ش)

شپه به وی، یاران به نه وی.
 شپه که تیاره ده، منې په شمار دی.
 شپه یوه ده، غله یې ډیر دی.
 شپې ورځې لکه دارهټ منگوتی کله غم راوړی کله بنادی.
 شپنی د لیوه کار نه دی.
 شر چې غواړې، پرې پښین به شی.
 شرع زړه منی، که خوله.
 شرع ښه ده، د ښو میرو په ښه ده.
 شرع ظاهر گوری.
 شرم په سترگو کښې دی.
 شرم د ایمان پوښ دی.
 شرم د بدې چارې، ښه دی.
 شرم دهغووساتی، چې په شرم پوهیږی.
 شرم مې کوت، بیخ مې خوت.
 شرمین څه غواړی؟ باد و باران.
 شرمین هغه میره وړی، چې له رمې څخه جلا وی.
 شرمښکی د مار سره غزیده، پر منځ وشلیده.
 شری سړی، په مکه کښې آرام نه لری.
 شکون که حلال دی، رنگ یې د مردار دی.

شلومبې او بنوروا د بې خونده سړي لږيږي.
 شلومبې وړه، مستې راوړه.
 شني په غلا نه چيچل کيږي.
 شني که آسانه وای، سپرو به پلوتنه ورکولای.
 شوده راوړه شلومبې وړه، کور دې خپل دی.
 شولې په یوه تېک نه سپنيږي.
 شولې مې دې شولې وې، خود سیال سره مې دې سمې وې.
 شیخ پریده، خوله پته بهتره ده.
 شیطان ته یې ویل خاورې خورې، ویل یې چې غوړی رسره وې.

(بن)

بنادی درباندي غم دی، چې په تاپسې لرم دی.
 بنادی د یاری، غم دورارې.
 بنار په نرمه ژبه خوړ کيږي، نه په کلک کوتک.
 بنایسته په سلو کښې یووی.
 بنایسته گل ته دهر چا تلوسه وې.
 بنایسته مخ د خوړو زرو مرهم دی.
 بنځه په کور بڼه ایسی، ژرنده په شور.
 بنځه چې زړه شی، خوله یې پسته شی.
 بنځه د تن جامه ده.

ٻنڌه د ميرھ پھ خوشه ده، نه د کلي.
 ٻنڌه د ٻنمار جنگ ته تياره ده.
 ٻنڌه کڙه پښتي ده، ماته به يې کي، سمه به يې نه کي. (١)
 ٻنڌه که هر څومره ٻنه ده، د سږي ځاي نه شي نيوله.
 ٻنڌه يا په کور، يا پر گور.
 ٻنڌه مې دې نجل وي او زامن مې دې سل وي.
 ٻنکار تازي وکړ، خوشالي کوته (٢) کوي.
 ٻنويې جامې، شوې درنې.
 ٻنه انگور چغال هم خوري.
 ٻنه، اوبه هم نه وري.
 ٻنه ياران پر ناوه معلوميري.
 ٻنه به دې د ټنو کړم، بد مې چې د مور زوی شي څه به يې سود کړم.
 ٻنه به دې لور کړي، بد به دې ځور کړي.
 ٻنه په بدو هم معلوميري.
 ٻنه په ٻنه سږي کړه، يا به يې در کړي يا به دې ياد په ٻنه نامه کړي.
 ٻنه پردې دنيا وي.
 ٻنه پر دنيا کينه، پر عقيبي توښه ده.
 ٻنه پر چانه ورکيري.
 ٻنه پر بدو، د ميرو کاردی.

(١) - مطلب ترې ناپوهه ٻنډه ده.

(٢) - کوته پسې چې د ټنکار او منډي نه وي.

بڼه په بڼه دی، بد په بد.

بڼه جالوان د طوفان په ورځ معلومیری.

بڼه چې څوک پیژنی، بد به ولې کوی.

بڼه چې یاد کړې، نویې برباد کړې.

بڼه حال به دې سودمن کی، بد حال به دې هم پک، هم پمن کی.

بڼه، خپل ځان ته بڼه راوولی.

بڼه خدای بڼه بللی دی.

بڼه خدایه زوروره! مور مه کړه د مور مزدوره.

بڼه خوی به دې سلطان کړی، بد خوی به دې حیوان کړی.

بڼه خوی، د سړی کانه ده.

بڼه دوست په بد ځای کښې معلومیری.

بڼه دې د نورو، بد دې زما.

بڼه د خپل وی، چې تل تر تل وی.

بڼه دې هم د میره، بد دی هم د میره.

بڼه دهغه چا سره خوند کوی، چې پرې پوهیری.

بڼه، زوال نه لری.

بڼه ژبه، د خزاني کونجی ده.

بڼه، بڼه دی، بد بد.

بڼه عمل، دلاری مل.

بڼه کړی خورې بڼه کړی چې زما له کورې یې کارې، بیا یې بیرته

راته پاڅه کړی.

ٻڻه ڪوڏ، ٻڏ مه ڪوڏ.
 ٻڻه ڪوڏ، له پاڇا مه بيريره.
 ٻڻه ڪوڏ ڇڀ ٻڏ نه وينڀي.
 ٻڻه ميرد، له مور نه زياته وي.
 ٻڻه مڀ غواره، ٻڻه به دڀ غوارم.
 ٻڻه وڪه، په تاخچه ڪڻڀي يڀ ڪڻڀيرده، يوده ورځ په دڀ پڪارشي.

(ھ)

صبر ڪه تريخ دي، ميوه يڀ خوره ده.
 صبر درنه برخه لري.
 صبرد ميرو لوي هنر دي.
 صفره ووته، بلا ووته.
 صورت يڀ غٽ، په کار ڪڻڀي لت.

(ڄ)

طبيب هغه دي، ڇڀ رنځ پرڀ تير وي.
 طبيب ڪه طبيب شي، خيل سر به دوا ڪوي.

(ع)

عاشق سر نه لری، غم د لښکر نه لری.

عاشق تل لوغړن وی.

عاصی پوهیږی او دوزخ یې پوهیږی.

عاقلان بدی ورکوی، بې عقلان په بدو ځان اخته کوی.

عادل به ځان ناپوه بولی، بې عقل ځان پوه بولی.

عادل پر مخ ځی، تر شا گوری.

عزیز د خدای نوم دی. (۱)

عشق او مُشک نه پتییږی.

عشق یې چې پټ که، ځان یې ست که.

عقل په سر دی، نه په کال.

عقل په پیسو نه اخیستل کیږی.

عقل چې یې کم وی، پر کوربه یې تل غم وی.

عقل د عزت وړور دی، که عقل لری عزت یې پور دی.

عقل عقلمندی غواړی، هنر هنرمندی غواړی.

عقل که نه لری څه نه لری، عقل که لری، هر څه لری.

عقل که څوک مومی، دولت کور لره ودرومی.

(۱) - دامتلد عزیز ولی ارقام ولی دستاینې په ځای کښې استعمالیږی.

مطلب دادی، چې قومی عزیزه یر ښه ده، ځکه چې عزیز د خدای نوم دی.

(غ)

غاترې ته يې ويل: پلار دى څوك دى؟ ويل: آس غوندي مامالم.
غته گوله كومي خيري.

غته سترگې ځان ويني، وړې سترگې جهان.
غربه در په شا كړم، توان به دې پيدا كړم.
غړ په غره نه ورځي، سړي په سړي ورځي.
غر كه لوى دى، په سر يې لار ده.

غر په پر پتوي.

غر ولاړ، غشي يې يووړ.

غريب هندو دى، چې ايمان نه لري. (۱)

غريب سړى او برگ سپى.

غريب ته يوه گيډه مستى پسرلى دى.

غرى زمريان ماتوى، غوښې گيډو خورى.

غر كه شار بى په در بى، كوچ يې خورى تورده پشى.

غر كه هر څو چې شار بل كيږي، كوچ كوى.

غمرى، د غور يوشى.

غلا كړه، بلا دې پر ما كړه.

غلا مه كوه، له هيچا مه بيريزه.

(۱) - په داسې حال كېنې چې يو سړى ځان ته غريب وايي يا بل څوك ورته غريب

ووایي، نو دى وايي چې غريب خو هندو دى، چې ايمان نه لري.

غل اوسه، په انصاف اوسه.
 غلبیل ولاړ شو، کوزی ته یې ویل په تا کښې دوه سوری دی.
 غل په غلا نه شرمیږی، ته یې په نیولو شرمیږی.
 غل په غوځل کښې پتیبږی.
 غل تر کوره پورې مه شړه.
 غل چې غلا ته ځی، قسم په شاگرز وی.
 غله څه غواړی، د ځان مله غواړی.
 غل غل پیژنی.
 غل که نه تنبستی، مل دې وتنستی.
 غل که هوښیار دی، قافله والا بیدار دی.
 غل له خپل سیوری څخه ویريږی.
 غل له خپل ترپ نه هم ویريږی.
 غل له څوکی داره نه ډارېږی.
 غل هم وایی خدایه، مل هم وایی خدایه.
 غل یو، لارې یې ډبرې.
 غلو سل کورونه وران کړل، خپل یې ودان نه کړ.
 غلو به قافلې وهلې، نونه چې کوتې یې وهلې.
 غله دری وهی، بدبختی پلې وهی.
 غله کورونه وهی، بدبخت زورونه وهی.
 غلیم چې ژوبل وی، دوستان به ډیر وی.
 غلیم که دې د سروی، تر خپل منافق بهتروی.

غم بد دی غمجن بد دی، دوست غواړم دښمن بد دی.
 غم دی دلالي په سرمسته دې تازه گزۍ.
 غم له غمښته شرمیږي، پرون ابې مړه وه، نن توره چرگه.
 غم یې لاپاخه نه دی، ژرنده کښې یې اوس وار نیسي.
 غوا که توره ده، پی یې سپینې دی.
 غوايي حلال نه دی، ښانک په سرگړوی.
 غوايي چې سره ښکر په ښکر شي، زیار د بوټواو کانو دی.
 غوټه چې په لاس خلاسیږي، په غاښو یې مه خلاسه.
 غور پر غورو توییږي.
 غوری په گوټی، اوږه په موټی.
 غوری د زیرې غوا، کوچ د سپینې غوا.
 غوری چې ډیر شي، څوک ځان نه پرې غوروی.
 غوری لا غور.
 غوری یې گاته، سر یې بایلود.
 غوښتو پلمه غوښته د ښی خوله وخته.
 غوښې چې پر قصاب ارزانه شي، پر جهان ارزانه شي.
 غوښې خانانو وخورلې، پر هلوکو یې سپی جنگ کوی.
 غوښه که وسوځي هم له پیتونه ښه ده.
 غوښې دهرچا خوښې دی، مگر پیشی ایمان پرې راوړی دی.
 غوښه دهرچا خوښه ده، خو د پیشو ورپسې کسی لویږي.
 غوښې دې هغه خوری، چې توری وهی.

غول خوری، مینوکه خنلوی.
 غونډی گلیگی تشوی، جوالونه کوچنی تشوی.
 غویی دی چې په وندری لوی شو، غاښونه یې مه گوره.
 غویی چې زور شی، په خوب کښې کونجاړه وینی.
 غویی دبزرگر ملاتړ دی.
 غیرانونه چې پر خره بانډې شی، نوم یې غیرت خان شی.

(ف)

فقیرانو ته کوڅې مه ښه.
 فقیر ته یو ور پورې، سل وروڼه پرانستی.
 فقیره کور دې چیرې دی، ویل: هر چیرې.
 فقیرې یې مکره نه کیږي.
 فقیر خوفقیر یم، کچکول مې مین دی.
 فیل په مالگه څه پوهیږي.
 فیل چې مړشی هم په نس کښې یو زنگون اوبه ولاړې وی.
 فیل چې ژوندی وی، یو لک چې مړشی دوه لکه. (۱)

(ق)

قابليت دل مر ستر گه ده.
 قاضی ملامتولم، زده نه ملامتيدم.
 قام له قامه نه بيليری.
 قدیمی یار، زین کړی اس دی.
 قربان له خپله کوره، چې خبرې شی په زوره.
 قصابان چې ډیر شی، غوا مردار پری.
 قصاب قصابی کوله، بتیم شپه ورته تیره کړه.
 قلم یې چې جاری شی، مور پلار یې راضی شی.
 قنډاو کورت، په یوه نرخ دی.
 قول یې چې خطاوی، په قرآن به یې څه ویسناوی.
 قیاس انا کاوه، چې ملایې غوټه ماته شوه.
 قیاس بابا کاوه، مرکندی یې ماته شوه.

(ک)

کاراسان دی، پیل یې گران دی.
 کادانه خوسیان خلاسوی، کندوان کوچینیان.
 کار نه ده سسته پسته، خوراک ته ده تندرسته.
 کار د بابا، خوراک د لالا.
 کار زده کړی ښه دی، دښمن وژنی.

تارکوه خدای یادوه.

کارگه ویل زما سپین ککیه زیوه زیزگی ویل زما پستکیه زویه.

کارگه مرداره خوری منبوکه خندی.

کارگه غونډې هوبنیاردی.

کارگه دزرکې تگ زده کاوه، خپل یې هیرشو.

کارگه په پسرلی څه خبر دی.

کارگه ته کنډر هم باغ دی.

کارگه له اصله تور دی، سپین به نه شی.

کاروان په باج نه ورکیری.

کاروان تیریری، سپی غپیږی.

کاروان بندیری، دخلکو خولې نه تړل کیری.

کارونه ازلی دی، نه په زور نه په زاری دی.

کارمې د بل خوښ، خوراک مې دخپل.

کارمې له لاسه واخله، کب مې له خولې.

کارگر کور مړوی، لټ مور ژړوی.

کاره بارونه، خدای سموی.

کاسه په کاسه ده، کرده په کرده ده.

کاسه چې په کاسه شی، دخدای وجه به څه شی.

کال به داوی، شپې به نورې.

کال دکاختی دی، شامت دبودی دی.

کل دې په لکړه تیر کړ، که په ککړه. (۱)

کالی چې اوبو یووړه، خوبارې ما ورپسې خوشې کړ.

کام پسې، ناکام دی.

کام کام ته ځی، اوبه خپل مقام ته ځی.
 کام کام لږه ځی، وریجی لغمان لږه ځی.
 کامه یې لوټ کړه، بیراگان اوس خبریږی. (۱)
 کانی به پوست نه شی، دبنمن به دوست نه شی.
 کانی دیتیم په سر لویږی.
 کبر.... کاوه، خوار یې پښتون کړ.
 کبرجن د خدای دبنمن دی.
 کتابونه دریابونه دی.
 کټ دې سترې کړ، چې پاتې منا (۲) شوه.
 کتوه چې په سر رانه شی، نه تویږی.
 کتوری که مات نه شو، ازانگه یې ولاړه.
 کتوې کولال جوړوی، نیت یې مزیې بدوی.
 کنچنی ته ویل چې یار دې مړ شو، دی ویل: د کومې کوڅې؟
 کراسته داسې ځای خرڅوه، چې پرې کښینی.
 کربونی، سره بولی.
 کرمیه غم نه ؤ غم دې راوړ.
 کری اوریشې، غواړې غنم.
 کړې وړې چاره، یو آس غواړی درې ناله.
 کړدی په خپلو مراندو ولاړده.
 کږې چارې په خدای سمیږی.

(۱) - دا متل په ننگرهار کښې ویل کیږی.

(۲) - په ونه کښې اوچت څېر ته وایی.

کشتی په نیت چلیږی.
 کلا تړلې، بلا تړلې.
 کلپې روپې، په زرگر نه چلیږی.
 کله دریاب، کله کریاب.
 کله وار د ابا، کله وار د ادې.
 کلی دې ودان وی، لیوان دې پرې روان وی.
 کلی په مشر، ممبر په ملا ښه ښکاری.
 کلی کوربه اور اوخیست، پیغلو ناوو به غږ نه کړ.
 کمال زده که، په تاخچه کښې یې کښېږده.
 کم اصل چې بسیا شی، عقل یې خطاشی.
 کم بخت سړی به د پردی خیرات سرخان وی.
 کمبختې ښځې په کال کښې دوه واره لنگیږی.
 کمیس مې روغ کړ په بڅی، خیال مې خپل گوتې پردی.
 کنز (۱) خوهرڅه وایی، که یې څوک ومني.
 کوتک وهه د ورور دپاره، خبرې کوډ د خدای دپاره.
 کوترې دی، یوله بل بهترې دی.
 کوټ کوټ دلته لرې، هگی هلته اچوې.
 کوټه وسوده، دیوالونه یې پاڅه شول.
 کورټ او غوړی وای، ناست ورته مړنی وای.
 کورت دې وی غوړی دې وی، په منت او په سوتی دې وی.

کور دهغو گران وی، چې گنلی یې په ایمان وی.
 کور د هاما دی، لاس منډه گورې را باسه.
 کور کښې دې جواړی نشته، له دماغه دې د پلکو بوی ځی.
 کور دې لرې، کوڅه دې نژدې.
 کور چې سرد کور شی، د کلی مخې شی، کلی چې سرد کلی شی
 د ولس مخې شی.
 کور مې در جار کړی، تر ورځه د باندې.
 کور مې دې تالاشی، بول مې دې بالاشی.
 کور ودان، د ورور ودان.
 کوزده له کورده وکړه، واده له پورده وکړه.
 کوز بار تر مزله نه رسیږی.
 کور لرگی په بار کښې نه تړل کیږی.
 کولاله، وکړه خپله سیاله.
 کونډه هم ژاړی، ړنډه هم ژاړی، برنۍ راوړی په ناوړین ژاړی.
 کونډه د لیورده په تمه، د میرد ووته.
 کونډه چې سترگې تورې کړی، میرد به وکړی.
 کونډه چې د میرد په تمه شود، له وړو تیولولو ووته.
 کونډه د واده خاندی.
 کوم شی چې نه پایی، زړه تړل پرې نه ښایي.
 که آغا مري که بی بی، زما دې وي پخه ډوډی.
 که باران وي که ږلی، مېلمه غواړي ښه مری.

که باغ خراپوې، آلو پکښې ږدد.
 که باخوړ نه خوړې، بد پرې مه وایه.
 که پې خښتنه ډېرېدای، دغرو غر څه به ډیروای.
 که پورته گورم پان دی، که ښکته گورم پرانگ دی.
 که پرتا واورې، پر ما به وڅاڅي.
 که په خپل وطن کښې خان پې، پر بل وطن اریان پې.
 که په ژړا ژوندی کېدای، مړي به ژوندي شوی وای.
 که په سبا نارې دې ښاد شوم، غر مې ته به دې هم پاتې شم.
 که پیل په پیسه شي، چې پیه نه وي څه پې کوم.
 که پيو ته دې زړه کېږي، غوا واخله.
 که تاویل ته پې، ماویل ته پې، هم به زدیم هم به ته پې !
 که تل لوونه وي ځوانان به نه وي، که تل غوښلو نه وي
 غوايان به نه وي.
 که توره دې لنډه ده، قدم ورواخله.
 که ته کېږي سمې چارې، تا به څوک باسي دلارې.
 که ته غر پې، زد غونډی، که ته مار پې، زد لنډی.
 که ته مړې، هم ما خوښه وړې.
 که ته کتوی پې، زد دې برغولی.
 که ته نازو شي، نو میرخان به څوک زېږوي. (۱۱)
 که ته تېگ پې، زد تېگ مار.

که ټوله دنیا اوبه ونیسي، د اېلی تر پر کی پورې وی.
 که جنگ نه کوې، لکی خو دینګه ونیسه.
 که څوک نه شرمیږي، څوک به یې وشموي.
 که څه وايي، څه به واورې.
 که ځان په عذابوې، له بې عقل سره اشنایي کود.
 که ځان وژنې زرد که خورده، که زرد که وژنې اوبه پسې چيښه. (۱)
 که ځغلی له جنجاله، نو تاګ مه ږدې دېواله.
 که ځاني غواړې، دیر ته لاړ شه. (۲)
 که ځاورې اخلی، نو له لوی ډېران یې اخله.
 که خرڅوړی مې زارده دي، هلوکی مې درانه دې.
 که خرد یې نه وړی، په کوتی یې بار کړد.
 که داغوا مړه شي هم به تا وړد شي.
 که د بیدیا کانې پاسته وای، گډېرانو په وهم نه وای پرې ایښی.
 که دنیا ډېر د شی، آخر به تېرې شي.
 که د سرکار دکورده تېل درکړد شی، لمن ورته نیسه.
 که دې په ښو یاوډل، په ښو به یاد شی.
 که د فصل خواریم، د اصل خوار نه یم.
 که دېگ د سر وشي، بېخ یې د مسو دی.
 که د سهار ورک ماښام کورته راشی، ورک نه دی.

(۱) - معموا دي، چې اوبه د زرد کی نفخ لرې کوي.

(۲) - پر په پښتونستان کښې یو ریاست دی.

که دښمن گیلر وي، تابه ورنه د زمري نیسه.
 که دومرد بادر وای، نوم به دې فتح خان ؤ.
 که دښمن دې هر خومره خوارشی، قوي بې بوله.
 که د کاله رنگ بدیري، د مېلمه هم بدیري.
 که روزي په عقل وای، بې عقل به له لورې مړ ؤ.
 که زه نه وایم، دا گوډه پښه مې وایي.
 که زور په بازو نلری، زر په ترازو نلری.
 که سار دې، په ټول ښار دې.
 که زمري وېری پاتې شی، د گېډې پاتې شونې نه خوری.
 که سر غواړي، سرمه پاشه.
 که سړي وزگار وی، د کوچنی خوشحالول گران نه دی.
 که سل کاله ژوندي پې، عاقبت د گور بنده پې.
 که سیند لوی دی، خود سپی ورته ژبه وروړل دی.
 که غاږ پې نه، خک خواوسه.
 که غر لوي دي، په سر بې لاره ده.
 که غوا راغله په پې، که نه راغله پر دی.
 که کښېنستی خوله پټه، په لاس به رانه وېری هېڅ گټه.
 که کښته توکرم ږیره ده، که پورته توکرم بریت دی.
 که کټود خوتیري، خپلې شونډې سوخی.
 که لار شي تربلخه، درسره ده خپله برخه.
 که لعل هر خومرد خراب شي، له جسونه دی.
 که ما چار د درلودای، سر به مې ولې داسې بیر وای.

که ما و پوښتې، ته به و تنبتي.
 که مړی خبرې کولی، نو ولې به مړو.
 که مېلمه یې، شوېت خو نه بې.
 که مځکه ټوله اورېشې شی، د خرد پکښې لپه ده.
 که مشر مشر توب غواړي، کشر هم د دنیا دود غواړی.
 که مرگ غواړې، کندوز ته لاړ شه. (۱)
 که نه پوهېږې، ځوان مال اخله.
 که نه مړې، آخر به ومړی.
 که نړۍ ودانه ده، په مړی قیامت دی.
 که والوزې مرغه شې، د نصیبه به تېر نه شی.
 که ورور شوې درور شوې، که نه ورځه د خواري خواری اور شه.
 که ورور دی، په مځه دې گور دی.
 که وړې یم، سړی لا نه خورم.
 که ورځ د زورور ده، شپه د کمزورې ده.
 که هرڅو هوښیار بې، نادان پوښته.
 که هرې ښځې میرخان زېږولای، نو میرخان به ولې یادېدای.
 که هین کړی که پین کړی، دا پتي به شین کړی.
 که یار نادان وی، نو کار گران وی.

(((((*****))))))

(۱) - دامتل دهغه زمان دی، چې کندوز له شاپرو ځمکو او ځنگلونو څخه ډک و.
 اوس کندوز ښه ودان دی او د مرگ په ځای پکښې ژوند راغلی دی.

(ک)

گامپنبه د گل په بوی څه پوهیږی.

گنډه بې ستریا نه کیږی.

گنډه په تاوان کیږی.

گنډه په سر سینه کیږی.

گنډې تر گټو لاندې دی.

گنډې دارواو دی.

گنډې دې لالا کوی، مړې دې عبدالله وهی.

گرگه بل علاج دې نشته، بې له مرگه.

گرگه چې زیریږی، اور پرې لگيږی.

گرنگ بې خڅېده، چې خدای وکړه ستایي څه.

گلاب په بوتی کنبې ښه ښکارېږی.

گل د کدو گل گوره، بو پورته کوډ ترې لاندې بل گوره.

گل له گل سره ښه ښکارېږی.

گل چې دماخی وی، هم ښه دی.

گیلگسی د مورې، په زور غورځی.

گنجی که ډاکټر وای، د خپل سر علاج به یې کړي و.

گور که گران دی، خود سړی ناکام دی.

گوره چې اوښ پر کوم اړخ ځملي.

گومل که وچ دی، رود یی بهیری.
 گیدره چې شه پیدا نه کری، خکولی (۱۱) پتوی.
 گیدره داوین په سیورې تله، ویل یی دازما دی.
 گیدرې ته خپل پوست بلا دي.
 گیدره تر هغې دی ښادی ده، چې خونمر نه دی ختلی.
 گیدرې سترگې پتې کړې، سپی ونيوله.
 گیلانه شه بلا شوې، چې دلوی وکم د خدا شوې.
 گيله له خپله کړی.
 گيله له باره ده، نه له مارد.

((*****))

(ل)

لار په مزله لنډېږي.

لار ميندلې، مامې پرې تللی.

لار ووه، د خدای لار گوره.

لاس چې مات شی، غاړې ته ځي (لوېږي).

لاس مې تور، مخ مې په تور.

لاس چې تر سخر لاندې شی، په ورو يې را کاږه. (۱)

لاس د بری کار دی.

لاس لاس پېژني.

لاس مې تورې پيشو خټلې دی. (۲)

لال په اير و کښې نه پتېږي.

لالپورده، په مېړو پورده.

لامبو په ږيره نه دده.

لاندې کړی، درېنلی، وچ مې لاندې نه کړی. (۳)

لټ د دوبي سيورې غواړی، د ژمې پیتاوې.

(۱) - سخر لوبې تړی ته وایي.

(۲) - دامتل دا ډول هم ویل کېږي: «لاس مې تور سپی خټلې دی.

(۳) - ددې متل معنی دا ده، چې ضرر رارسېدلې هغه به وزغم، نور راپېښ نه کړی.

لټ يې دکور په وره کښې غواړ که نه وی، نو بېا ژاری.
لټه ښځه، ولور نه لری.

لرگي تراشه، (تورده) سړي ځنې جوړود.

لرې شي برې شي، په باغوان برابرې شی.

لرې له سترگو، لرې له زرو.

لرې مې واده کې، چې د ابا نه کنډولی شا کاسې وېولم.

لرې مه څه چې لېوېدې و نه خوری.

لرې مه څه، نژدې وگورد.

لرې ته بې ویل کوچ، ده لکې پر شا وړوله.

لرې خوره، هوسا به اوسې.

لرې خوره، تل خوره، ډېر خوره زهر گندېر خوزه.

لرې خوره، نوکرونېسه.

لرې خوراک، ډېر عبادت.

لرې خوراک، د ځان کومک.

لرې خوره، ډېر گټه.

لرې ورکه، ډېر وگټه.

لرې ویل، ډېر کار.

لرې غېږېد، ډېر کود.

لرې گټه، تل گټه.

لرې مې درکړد، نو خوند يې درکړد.

لغته دهغې غواړد، چې شیدې بې خورې.

- لکه ابا، هغسې يې قبا.
- لکه ادې، هغسې يې پايڅې.
- لکه اوښ لرې گورد.
- لکه پر، هغسې وراشه.
- لکه پزه، هغسې نته.
- لکه تنده لښته پر هرده خوايې کړوی.
- لکه جولا، خپلو پښتو ته گوری.
- لکه چرگ اذانونه ډېر کوي، لمونځ يې هېچا نه دي ليدلي.
- لکه چرگ په ناوډ زور شوی.
- لکه ځان، هغسې جهان.
- لکه ځنگل، هغسې چغال.
- لکه د آسمان کټ، چې د شپې پيداشی، دورځې ورکشی.
- لکه د تبي ډوډی، نه مخ لری، نه شا.
- لکه زر، هغسې يې سور.
- لکه ژرنده، هغسې يې دورد.
- لکه شېخ چلی، په بناخ ناست بناخ وهي (رېبي).
- لکه غر هغسې ځناور.
- لکه غر هغسې کربوری.
- لکه غويي چې سريې واخيست، يا به دېوال ړنگوی يا به جغ ماتوی.
- لکه کوټکي، دمور دمخه زغلی. (۱)

لکه لنده کراسته، کشپری پرې کېږي نه.
 لکه لېونی خپل ځان ته خاندی.
 لکه لېونی له کورده، په سارا خوښ دی.
 لکه مخ، هغسې څپېږد.
 لکه میندې، هغسې یې لونی.
 لکه مېرک په کورتو پسې مه زغله.
 لکه ورغومې، هومرد یې کومی.
 لکه لور، هغسې ځور.
 لکه بخت، هغسې یې تخت.
 لکی ښه دی که پتی؟ ویل: پتی ښه دی.
 لمر په دوو گوتو نه پتېږی.
 لمر څېر دوهی، خرکار پتیرد.
 لنډ کلونه، اوږد یې پېغورونه.
 لنډه لښته، هرې خواته کېږی.
 لنډی د مار سره غزېدد، پر منځ دوه ځایه شوله.
 لنډیې د اوږد سره برابر اود، د بېخه ووت.
 لوته په اوبو کېنې ږدی، تېرېږی.
 لوخ له اوبو، نه بهرېږی.
 لوخ په خوب کېباس وینی.
 لوخې د کام ښه نه غوښته، سړیې په دریاب کېنې وچ شو.
 لور پر لوته تیرد کوی.

لور چې ښه شي، د مور کوشی یې په پښه شي.

لور د مورد بېلوی، تنگه بلا ده. (۱۱)

لور چې د مور د غېږې کارې، نوم یې تنگه ده.

لور د لویه کورده غواړد، کوچنی ته یې ورکود.

لور پرېږده، کور یې کنسېر ده.

لور زېږول ښه دی، نه خوشې کنسېناستل.

لورې تاته وایم، مېرورې غور پرې ونیسه.

لور وهه د ورور دپاره، ویل کود د خدای دپاره.

لویه گوله ښه ده، چې دنس پکښې ښه ده.

لویه گوله ثواب لری، چې دنس هم پکښې خیر دی.

لوی مې کړی، لویې را مه کړې.

لویي یو خدای لږد ښایی.

لویې پر کور وایی کوچنی یې پر صحرا.

لوی د خدای په هیله، وړوکی د لوی په هیله.

له آخرت نه، څوک راغلی دی.

له بازاره زد راغلم، له نرخه ته خبر یې!

له بازاره ووځه، له نرخه مه وځه.

له بدو څخه یا غلي اوسه، یا لرې اوسه.

له بدو سره چې اوسې، که بد نه کړې بد به یوسي.

له بله به خپل ته وژاړی، له خپله به چاته وژاړی.

له بې باکو مې څه باک شی، چې پردی کور بې اټاک شی.
 له بې کاري نه، بېگاری ښه ده.
 له پلاکې لاندې، اوبه مه تېرود.
 له پلار نه بې، زوی غټ دی.
 له پردې سړی، گپله نشته.
 له پردې زوی، خپله لور ښه ده.
 له پليستی ښځې، له نرېدلې دېواله، له لېونی سپی څخه ځان ژغورده.
 له تربوره مې زرد کړم دی.
 له تش ټوپکه دوه کسه ډارېږي.
 له تنار د بې، موری لویه ده.
 له جاهل سره چې وایي، لکه مېخ چې په تېره بیايي.
 له خزاني سره ماروی.
 له خوږې دې وڅه، په گرېوان دې ننوځه.
 له خیره دې بېزاره، سپی دې در کورې کړد.
 له خیره مې دې توبه، سپی دې در گرزود.
 له خوراک نه یې تمه ښه ده.
 له خوند نه یې شخوند ښه ده.
 له څاڅگونه سیند جوړېږي.
 له سختی مرگ نشته.
 له غم نه یې خلاصېږم نه، له ښادی څخه یې خبرېږم نه.
 له کلی وڅه، له نرخه مه ووڅه.

له كندو څخه بې، موری لویه ده.
 له كورد په سارا خوښ دی له ویشه په تالا.
 له كورد به در سره سم، نه تر گورد.
 له كوم مېلمه نه چې خلاصېري هغه ته ډېر ډېر خاند.
 له كورد يو لېونی نه چې ټول.
 له كورد يو لېونی بس دی.
 له كوندې سرد چې هر څو مرد ښه كوي، دا پخوانی مېر د بادوی.
 له مارد مار بچي زېري، له گوسنې لټكه.
 له ما پاتې ؤ تاته، له تا پاتې ؤ ماته.
 له ما پيدا شو، راته بلا شو.
 له مرگه دې قربان شم، كباړی دې په ما جوړه ده.
 له مورد بې نمسی غټه ده.
 له مورد كه يو يم، له كامه خو يو نه يم.
 له لېونی سپی څخه، هر څوك وېرېږي.
 له ناكامه خلك هندو ته ماما وايي.
 له نېرېدلې دېواله وېرېد په كار ده.
 له نشته نينې هم ښې دی.
 له نيا نه يې لمسی غټ دی.
 له ورځه تېرې اوږه، بېرته نه راگرځي.
 له وزكاري څخه، د كړو تو چيچل ښه دی.
 له وړی نه ډوډی غواړي.

له وېش نه يې په تالا خوښ دی.
 له هغې بلا نه چې خلاصی نه وی، دوه کرته په مخه ورځه.
 لیلی ته د مجنون په سترگه گورده!
 للی د مخه، للی په پسې.
 لېمخې هلته خرڅود چې پرې کښېښې.
 لېونی په ژمی کښې فالوده غواړی.
 لېونی په څه خبر دي.
 لېونی ته مه څه ورکړه، مه څه ځنې غواړه.
 لېونوسرد چا کلی کور نه دی کړی.
 لېود په وازه خوله وهنه کوي، ملک یې په پټه خوله.
 لېود ته یې نصیحت وکړ، په هغه ورځ یې شل وډارل.
 لېود ته یې نصیحت کاوه، ویل: غیلی لرې ولاړې.

((*****))

(۴)

ما پر آسمان غوښتي، خدای پر ځمکه راځي.

ما پور غوښته، تا نور غوښته.

ما ته بې که، چغکه يې مه بوله.

ما چې ته لا لا بللی، ما ويل ته به ټاټکی به گوته راوکارې.

ما دېرش روژې، داختر دپاره نيولې.

مار چې لنډی شی، دوسره خولې اچوی.

مار چې غار له ورشی، نو سميرې.

مار چې دې وڅوری مار دی، شرمښکی د ناسور داغ دی.

مار د شينشوي بد راتله، شينشوي د غار په خوله کښې

ورته شين دي.

مار که اوږد دی، سمنساره پرې سور وره ده.

مار اوږی، مار خورلی.

مار چپچلی، له پری وېرېری.

مار دې لنډ کړ، مړ دې نه کړ.

مار خونه يې، چې خاورې به خوړې.

مار ته کتی نه شم، وړی ته يې ورکوی نه شم.

ما کور، مرگی راخپور کړ.

ما که وژغونی په کار درلودای، دا دې کتوې ډکې وی.

ملڪي په مشرو ڪشرو پوري اڀر نه لري.
 مالا جورولي، لالا غزولي.
 مال په دهقان سپارد، دهقان په خداي.
 مال په مال پسې ځي.
 مال چې خاوند ته نه وي، حرام دي.
 مال يو ځاي، ايمان سل ځايه.
 مانانگه خواږد، بچي مې پلاو خواږد.
 ماما ځان گروي دخوربي تمه کيږي.
 ماموته، بيا دي موته.
 ماويل چې زمانشته، ددي خيالي خولا نشته.
 ماهي ويل مابه خبرې کړې وای، مگر خوله مې داوبو ډکه ده.
 ماهي چې نه نيسي، نويې ترلکي نيسه.
 ماوولي کلاته، ته لاري مشغولا ته.
 مچ نور څه نه کوي، خپله خوابدوي.
 مچي په لوی لاس مه بڼوه.
 مخکه هغه سوځي چې اور پرې بليږي.
 مخکه مور ده، زرزېږوي.
 مخامخ روي ته څوک نه وايي چې روي.
 مخ کښي څه، خوبير ته هم گوره.
 مردار زړوکی اور نه اخلي.
 مرگ او خوب، يوشي دي.

مرگ په ماړه نس ښه دی.
 مرگ په ډول او سورنی نه راځی.
 مرگ ته ځوان او زوړ یوشی دی.
 مرگ حق دی، گور او کفن په شک کښې دی.
 مرگ حق، میراث حلال.
 مرگ د ټوپک ښه دی، نه د تلټک.
 مرگ د مرض زوی دی.
 مرگی د اوبو وار دی، نن پر ما سبا په تادی.
 مرگی نژدې اندېښنې لری.
 مرغان هغه سره کښېښی، چې ښی سره ورته وی.
 مرغی چې په بوتی ننوزی، ځای ورکوی.
 مرور دوې برخې لری.
 مریې په مستو، مست وی.
 مریې ته یې ویل مریه، ددوژړل، ساووته یې ویل مریه، ددوځندل.
 مریې ته یې ویل چې رادې نیسم؛ ویل: ستا اختیار دی، ویل تنبټې
 خو به نه! ویل: زما اختیار دی.
 مریې غونډې یې گټه، ساوو غونډې یې خټه.
 مړانه د مېړو جوهر دی.
 مړونه یې په خولو گټی، اسونه یې په سوو گټی.
 مړونه مری، نومونه یې پاتېری.
 مړی به ډېر څه وایی، که یې څوک ومني.

مړی په ژړا، نه ژوندی کیږی.

مړی ؤ، ویر یې نه ؤ.

مړ اور پوکوی.

مړې ابرې، مه شینده.

مړی څوک په لغته نه وهی.

مړی ته شپه او ورځ یو دده.

مړد نارې وهي، چې مونږ مړد یو، یادسوویو، یادسرو ملکرو

له مړانې موندلې دده.

مزدور چې له کال نه تېرشی، د کاله واکدار شی.

مزدور چې نور کارونه لری، ور به پورې کوی.

مزد یې ښه دده، را تله یې.

مزې تاوکړې گېډرې، همېشه دې شونډې غور دی.

مړکانو گینگري جور کړ، ویل یې دپشی په غاړه کښې

به یې څوک اچوی.

مړک په غار نه شو ننوتلای، چچ یې په لکۍ پورې غوته کړ.

مړک چې کور په ژرندد کښې لری، څه غم لری.

مړکه خاورې کښه، خاورې دې په کوته.

مسافر له خیره پوښته، له شپو یې مه پوښته.

مسافری، اوم سړي پخوی.

مستی د غلښینی، بانه بنگ دی.

مسجد د خوب ځای نه دی.

مسجد که ونه پیری، محراب یی پر خای وی.

مشر مشرد برخه لری، کشر کشر د.

مشر د مشر خای لری، کشر دکشر.

مشر د کشر پل دی.

مغزی زمریان ماتوی، غوښې گیدران خوری.

ملا څنگله ته نه ځی، مېلو هواری ته نه راځی.

ملا هم پاک، مسواک یی هم پاک.

ملا بانگ او چرگ بانگ فرق لری.

ملا لور نه خرڅوی، هسې یی سر لوروی.

ملا ملا تلبر دی، یو ملگری مې بر دی.

ملا مې کړې، د خپل ځان بلا مې کړې.

من خورم، سیر گټم، بی بی اوسم که درځم.

منډې به لا لا وهی، مری به عبدالله وهی.

منکر نر دی، قایل خر دی.

منگی هر د ورغ نه ماتېری.

منگی کله کله ماتېری.

موچي د نورو خپلی گندی، مگر خپلې یی خیرې پېرې وی.

مور چې یی متیکی وی، لور یی اشوکی وی.

مور و پلار چې زارده شی، له شکرو لا خواړه شی.

مور و پلار یی پر قاضی، هلکان یی پر بازی.

مور نه ده مېر دده، رانه کنبلې یی چاره ده.

موريي په كلي شلومبې غواړي، لوريي په نيم من كوچو
سر، نه غوروي.

موريي په بدراضي.

موريي پيدا نه وه، لوريي پر بام گرزېده.

مور نه مېرډ كېږي.

موريي چې درخاني وي، لور به يې ښاپېري وي.

مور بزرگ دې پر كور مېلمه مه شه.

مور شوم په زردكو، بيا به نه خم زېرانوته.

مور د وږي د حاله څه خبر دي.

مور ټول د يوه لاس گوتي يو.

موزي لايق دي د شپي، كز بره مه پرې اغوندي.

مه چاته څه وركود، مه د چازره بدوه.

مه خورده هغه كراړه، چې پرې نيسي دي تر غاړه.

مه خوشال واي، مه خټك واي، مسلي واي خو ځواني واي.

مه داسې خور شه، چې څوك دې وخورې، مه داسې تريخ شه، چې

څوك دې وغورځوي.

مه د چا دارا پاته كېږي، مه مې چاته پاتې كړي.

مه غوندي تشوه، مه وږي ژروده.

مه كرل كړه مه ربېل كړه، توري ځني اړول كړه.

مه كړه هغه چار، چې نه دي مور كړي وي نه پلار.

مه كړه دروېشه، پر تا به درشي پس و پېشه.

مه وایه پرما، چې دربه شی پرتا.
 مه کود په چا، چې وېشی په تا.
 میاشت د لومړی ورځې معلومیږی.
 میا خېل که ښه ځوانان وای، خپلې میږی به یې میږی کړی وای.
 میراث دې هغه ته پاته شه، چې هم یې خوری، هم پرې ژاړی.
 میراث خور ښه دی، که اموخته خور.
 مېرډ مې نه لیده، تر مور مینه.
 مېرو ته گورد، برخې وېشه.
 مېرو له خدا موندلې ده.
 مېرونه که څه نه دی، له خدایه لرې نه دی.
 مېرډ څه وهلی څه پورې وهلی.
 مېرډ ته مه وایه چې مېرډ گیه.
 مېرډ یا ښکنا، یا بدن نام.
 مېرډ مېر که، مېرانه یې مه ورکوه.
 مېرډ چا په خواری نه دی کړلې.
 مېرډ مردار د، پور پر غاړه.
 مېرډ که ډنگره شی، هم دوری ورته هیله ده.
 مېرډ دی په لېوه و سپارله.
 مېږی ته چې خدای په قهر شی، نو وزرونه وکړی.
 مېږی تر ځان لوی بار وړی.
 مېږی پرانگان ماتوی، غوښې گېډران خوری.

مېښه په خوب کښې تاپوگان وېښی.
 مېلمه په ننگ ښه ایسی، کور به په ست.
 مېلمه به دی شم، مگر نه په مې باروی، نه به مې بندی کوی.
 مېلمه خپل نصیب خوری.
 مېلمه شړلی ښه دی، نه په گېډ، نه نار.
 مین یم، مگر ځان سیند ته نه اچوم.
 مینځه چې توده شی، هلته بیده شی.

(ن)

نا بلده غل، کادانه وهی.
 نا بلده غل، په بوساره ننوځی.
 ناپوه یې دومره په بل نه کوی، لکه په ځان.
 ناپوه یې په سلو کلو گتې، په یوه ورځ یې بابلی.
 ناتار چې خپل څښتن راو نه گرزوی، نور یې نه راگرزوی.
 نا خبره د مرکې لېوه دی.
 نادار پور وړی، چا نه دی وژلی.
 ناراسته سړی، په وچه ځمکه ښوېږی.
 نادیده تلک نه درلود، چې پیدا یې کم تر غرمې پکښې پروت و.
 ناسته ښځه کار کوی، ولاړه ښځه څار کوی.
 ناوې هی هی لری، خو په زړه کښې گوړی ماتوی.

ناوې تللې په خړۍ ورا بې پنده په نغړۍ.
 ناوې په پښول بڼه ايسې، پاچا په خول.
 نجل به هلته نجل شى، چې په څڼو په اور بل شى.
 نرپسه د حالولو دپاره دى.
 نرخ ته گورد، گولې وهه.
 نرزوى په ورنې كښې معلومېږي.
 نردې مرد، نردې زېره.
 نرمه غاړه، توره هم نه غوڅوى.
 نشته داسې لورى، چې وتښتې كمزورى.
 نصيب كته كړي خردى.
 نصيب له ما هم گرندي دى.
 نعمت پس له زواله معلومېږي.
 نغړى له دښمنه ډك بڼه دى، نه له دوسته خالى.
 نغړى دكهل، مشردى.
 نكړيڅې چې تر اختر تېرې شى، نويې پر دېواله وټپه.
 نن دې خاطر، سبا دې دملاتير.
 نن پر ما، سبا پر تا.
 ننه واتې پر څه وي، كه بې څه.
 ننگ دكور په ميرو كيږي.
 ننگ له ميرو لار، شرم له ارتينو.
 ننگ له گور ستانه پاڅېدلى دى.

ننگرهار نیم نهار.

نور جوړ، کار ته ناجوړ.

نور یو منزل کوی، سپی دود منزله کوی.

نور یې تر مړېدو خوری، خټو یې تر لیدو خوری.

نوک او اوری نه سرد بېلیری.

نوم بې لور، کور یې ډگر.

نوم بد، گربوان خېرې.

نوم د نامه نه پرې کیږی.

نوم یې خان، کور یې وران.

نولس شل کېدی نه، او بیرا اخستی نه.

نه اوری، نه گوری، سر پټ بدلې بولی.

نه به کاینې پوست شی، نه به غلیم دوست شی.

نه به تل د اسره اوښان وی، نه به تل د ناصر خان وی.

نه پوهېرم چې ور تنگ شو یا خرغټ شو.

نه تاڅه رانه کښېښووه، نه ماڅه پکښې پرېښوده.

نه جگ کوم نه سپارد، خدای یې راکې پر تیاره.

نه چا لیدلی، نه باد وهلی.

نه خان دی نه مان دی، زما د اوږو زیان دی.

نه خرو هلی، نه لښته ماته.

نه خر مړ کېده، نه سپی ځنې ته.

نه خوړلی نه چښلی، پښتورگی درد نهولی.

نه د بې مالگې خوړو مزه شته، نه د پردی زویه گيله شته.

نه د چا کور، نه د چا کلی.

نه د ښه حاله الواته، نه د بد حاله مرگ.

نه د تېنگې د وېشتو دی، نه د سستی د نیوو.

نه د لې شوم، نه هورې، تر منځ شوم خاورې ایرې.

نه د مړو د ژړا دی، نه د ژوندو د دلاسا.

نه دې پاتې خوړم، نه دې سرې چلوم.

نه دې غیلې پیایم، نه دی گارې ختم.

نه دې وی هغه غوړی، چې ویې نه خوری سړی.

نه دې کورت خوړم نه غوړی، نه دې سوک خوړم نه سوتې.

نه زما پلار ستا تربور دی، نه زما پلار ستا مزدور دی.

نه سیخ سوی، نه کباب.

نه شرم نه حیا، لعنت پر بې حیا.

نه... کوي، نه دلار وزی.

نه کرم، نه ربېم، تورې ختې اړوم.

نه کم نه کمتر، سلامت دغوايي سر.

ته کور ورک، نه دود ورک.

نه گنډم چوتی، بېزاره یم د گنې.

نه له پیره حیا لری، نه له میره.

نه ملا شوې نه امی شوې، د پلار مینه دی ورکه کړه، چرسی شوې.

نه مې وخوړه نه پرې موړ شوم، سلا بلا په تور شوم.

نه يې تر خولې شوه، نه يې تر نسه.

نه يې خورې، نه يې خورندى ته ورکوي.

نيت سم نيسه، اول يې پر دښمن نيسه.

نيت مې وتاړه په پړۍ، مانو، گېت وهل په کلۍ.

نپستى د ميرو قدر کموى.

نېک بخت يې په بل ويني، کم بخت يې په ځان.

نېک عمل به دې سلطان کړي، بد عمل به دې په ځان پورې
حيران کړي.

نېک عمل به دې پاچا کړي، بد عمل به دې رسوا کړي.

نيکى له دښمن سره کوه، چې تور ليمه يې ووځي.

نيمه ډوډۍ، دکوتې پاى.

(و)

واده اسانه دى، ټک ټوک يې گران دى.

واده په سازښه ښکارى، مړى په وير.

واده ته مه وايه، واده گيه.

واده د نه ستني، کړياب دى.

واده د الله داد، پکښې غورځى مولا داد.

واده دې د پردى، پکښې غورځى لېونى.

واړه تشې شلومبې شاربى، خبر نه شوه له مطلبه.

وابنکى پر نرى ځاى شلپړى.

وابنه دسمې خورې، هوا دغرد لرې.
 واک ستادی اکا خېلې، اوس که غوا بیایې که غېلې.
 ویاسه پېسې، وخوره پتاسې.
 و به دې پوښتم، واکدار به دې نه کړم.
 وتلی ښه دی، که ترپلې.
 و جنگ ته یوه لوښت دمخه کېدل، د سلو کلو لارده.
 وچ اوږه پر دېوال نه نښلې.
 وخت چې د بری شی، هر گیدر زمړی شی.
 وخت چې د ختمې شی، د یتیم پز وینی شی.
 وخت سره زر دی.
 وخوره گل بخور، چې دې وشي میراث خور.
 وړانول اسان دی، خو جوړول ډېر گران دی.
 ووغ یې چې برابرده شی، چراغ یې په اوبو کښې بلپیری.
 ورغستلی، له منځه وتلی دی.
 ورکړه په لاس، گرزده په پښو.
 ورکه کې نیستی، سړی باسی له سیالی.
 ورور چې هر څومره بدشی، دمیرې له زویه ښه دی.
 ورور چې ننگیالی شی، دخور پر سر ټیکری شی.
 ورور چې سپور شی، دخپل کور شی.
 ورور دې وی، پر لاهور دې وی.
 ورور دې وی، دمیرې دې وی.

ورونو جنگ وکړ، سادگانو باور.
 وروستیه عقله، چې ږومبی وای.
 وروړی خوری به کوو، حساب ترمنځه.
 وروړیې مه ووه په تورد، خور یې ناسته ده حضوره.
 وروړیې کسه، خور یې نسه.
 وروړیې گورد، خور یې غوارد.
 وروړیې وروړ ته نه گټی، شریک ته گټی.
 وروړیې که زارده شی، د خرد کسته لانه شی.
 وروړیې خواره به دې غواړم، ته د وروړ د مرگه.
 وړی نه ول لری نه ولې، چې مېرمن نه وي ناولې.
 وړوکی دینمن، د اور بخرکی دی.
 وړو دینمن، لوی وگڼه.
 وړد چې په میندو شی، هغه لا لویه فتنه شی.
 وزه ننوزه، د جنگی لالا واده دی.
 وزه ننوزه، ورسک خورده لېمه دې وزه.
 وزه د شپون دپاره نه ده، شپون دوزې دپاره دی.
 وزې وزې پی خو به راکې، خو له پچو ډکې.
 وژاره چې وځاندي.
 وړی په خوب، دسترخان وینی.
 وړي پېشو، د زمري سره جنگیږی.
 وړي ته پاخه تپیر ښه دی، نه سپین زر.

وږی ته چا ویل: خلور خلور خو کیري؟ ویل یی: اته ډوډی.
 وږي ته د پانگ پوست سنگکی ډوډی ښکاری.
 وږ سترگې خدای نه مړوی.
 وږی د ډوډی تپهار اوری.
 وږی د ملغلرو همیانی پیدا کړه، د نینو گومان یې پرې وکړ.
 وږی سترگې، نه مړېږی.
 وږی نس، بلا ده.
 وږی لږد نیمه گوله هم غنیمه دی.
 وږی نه یم، قدر غواړم.
 وسله هغه ده، چې په لاس درغله.
 وسله که سل کاله بار ده، په سخته ورځ په کار ده.
 وطن په دوو سترگو خپل دی، په دوو پردی.
 و عاقل ته اشاره دی، کم عقل ته کوتک.
 وگټه، پیل و خوره.
 وگوره سړی، ترې لاندې واچوه کالی.
 ولاړې اوبه، ژر ژرېږی.
 ومې بله، ومې تله.
 و مه خورې هغه غوړی، چې وباسي مرغړی.
 ونه چې زړه شی، دهرې بلا پرې شپه شی.
 و هم دې چېرې، ډب دې چېرې خېږی.
 ویشلی ورور، تربور دی.

ویل دې بڼه، کول دې بد.

ویل شته دی، عمل نشته.

ویل، لکۍ بڼه دی، که پتی؟ ویل پتی.

ویلنی مې د ویالې تر غاړې بد ایسی، په کور کښې را ته شین شو.

ویی واهه په سر، ویې چاودې تلې.

(ه)

هډ په پیوند، جلا کېږی.

هډو عمر یې مه حسابوه، حال ته یې گوره.

هر چا ته خپل وطن کشمیر دی.

هر چا ته خپل مزی مرغلین ښکاری.

هر چا ته خپل زوی شهزاده دی.

هر چېرې چې بڼه، هلته دې شپه.

هر چېرې اور بل، کتوې باندې.

هر چېرې چې خورې، هلته به مړې.

هر شوک له ځانه خوښ، په نیره ببا ښکښ.

هر شوک پوهیږي، چې غوا توره، شیدې یې سپینې.

هر شوک چې وزگار شی، یا غل شی یا بیمار شی.

هر خو چې هوښیار یې، نادان لا پوښته.

هر څه چې درته وایم، ته خپله څرکه شاری.

هر څه مې د بل خوښ دی، عقل مې خپل خوښ دی.

هر سړی خپل غم ژاړی، نه چې د بل غم.
 هر سړی تر خپلې مدعا پورې یار دی.
 هر سور ږیرې، ملا شاه گل نه وی.
 هر شی چې غبرگ شی، لنډیږي، خبره چې غبرگه شی اوږدیږي.
 هر نوی قدر لری، بې له مرگه.
 هر مرغه، خپله بې ځاله خبر نه دی یو د بل له حاله.
 هر مرغه چې دانه اخلی، څنگونه یې زبر دی.
 هر یو پر خپله ټیځې لور اړوی.
 هستی کوی مستی، نیستی کوی سستی.
 هسې مه کوډ انسانه، چې زوی گران کې، لور ارزانه.
 هغه بنده به څه کړی، چې خدای یې زهرمه نه کړی.
 هغه آتش، هغه کاسه.
 هغه چرگه مړه شود، چې برگې هگې به یې اچولې.
 هغه چې الوځی، ټولې چوغکې دی.
 هغه خور دی ارمان نه کړی، په دورونو یې واده کړی.
 هغه درک، هغه خرک.
 هغه سړی نه دی، چې له ځانه خبر نه دی.
 هغه سپی دې خوری، چې پېژني دې.
 هغه شپې لاړې، چې ما او تا به کړې کرواړی.
 هغه چې نن غران کړی، نه یې خپل، نه یې خپلوان کړی.
 هغه چې کار په عقل کېږي، زور ورته عاجز دی.

هغه ورځې لارې، چې دی ڼو کاوه په ولاړې.
 هلته به دې زده شي، چې د خوار په حال دې شپه شي.
 هلته به دې زده شي، چې په ادرگ بدرگ دی شپه شي.
 هلته څه، چې قدر دې کړي.
 هله به څارېږم، چې له کاره وزگارېږم.
 هله به خبر شي، چې تارو جبي له ورشي.
 هم اوږه پيښي، هم اور پو کي.
 هم بوره، هم بد نامه.
 هم ودیږي، هم رقصیږي.
 هم درڅخه مرم، هم درپسې مرم.
 هم د سین دا غاړه پیايي، هم هغه غاړه.
 هم یې پر مېخ وهی، هم یې پر نال.
 هم یې سکني، هم یې رغوي.
 هم یې کرې، هم یې ربې.
 هندو پېسې گټې، پښتون قيصې گټې.
 هندو څه وهلی، څه سرتور کړي.
 ... هندو بې گوړې نه وي.
 هندو زور شو، مسلمان نه شو.
 هندو گوړې په خوب ويني.
 هندو سترې، ی ناراضه.
 هندو مې پک نه دي لیدلي.

هوده د شرمبڼکي نه لري، لاس ښامد ته اچوی.
 هوره مې خورلې ده، په ځان مې ازمویلې ده.
 هوسی پخوا هم د غرو وه، مگر چې گینگړي یې تر غاړه شول
 د غرو څوکو ته وخته.
 هوسی هسې هم ترنده وه، چې گینگړي ورته واچاوه، لا ترنده شوه.
 هوسی هوا د غرو وهی، وابڼه د سیمې خوری.
 هوبښپاران، زهر د تریاکو په گومان خوري.
 هوبښپار ته اشاره ده، ناپوه ته ډنډه.
 هوبښپار نه غوزا پرې، چې غوزا رشي، غبرگ غابڼونه یې وځي.
 هوبښپار مرغه په دوو لومو بند پرې.
 هوبښپار مرغی په دوو لومو کښې نښلی.
 همسایه غل مه بوله، خپل کور دې ساته.
 هم پوری ژاړی، هم وراری.
 هېڅوک نه وایي چې زما د غوکې خوند بد دی.

(((((*****))))))

(ی)

* یا انا وهی، یا عمر کھی خبری.
 یا بر چمر کنیدی دی، یا کافر د لیکنیدی دی.
 یا به تخت، یا به تخته شی.
 یا به تخت وی، یا تابوت.
 یا به کولاله ونیسی، یا به مالداره ونیسی.
 یا به بهی کولاله کړی، یا به بهی مالداره کړی.
 یا به هی په ساروان وی، یا په کاروان.
 یاد به دې زه کړم، مور به دې خدای کا.
 یا د چا ودې پښې ژړاوی یا د کونډې ښځې.
 یا د چلم سر، یا د پلاو ښځ.
 یا د خدای قدرت دی، یا د میرو غیرت دی.
 یا د مور تی دی، یاد چلم نی.
 یاد مې ته که، مور به مې خدای..
 یاران، دویه جاله.
 یار تر کوڅې تهر که، رنگ یې هیر که.
 یار تر ما پورې رنگ ژېړی ښه دی، نه زه تر یاره.
 یار چې ځایې شی، رنگ دې ورک شی.

یار مېلې لره دی، دوست تنگې لره دی.
 یار دیار دپاره خوری دغوايي غوښې.
 یاری چې په شوتالو شوه، نو و نه شوه.
 یا لویو کورو ته ورځه، یا لویو غرو ته.
 یا مړ، یا مور، یا جگ پر غوايي سپور.
 یا مې ابا بوله، یا کنیه ماتوم.
 یا نه کوي، یا د خره کوي.
 یا نه ځم، یا منډې وهم.
 یا نېک پلو، یا نېک جلو.
 یا وړ پوښته، یا زوړ.
 یا وښه ژاړی، یا مینه.
 یا یار شه، یا بېزار شه.
 یشیم ته یو نس مستې هم پسرلی دی.
 یتیم په ژړا عادت دی.
 پخ دې تمه کار دی، زوړ مېړه پکار دی، ځوان مېړه ناتار دی.
 یَرْحَمَکَ اللَّهُ، هم ځای لری.
 بېړه سمې ته نه راتله او ملا غره ته نه ته.
 یو انار او سل بېمار.
 یو بهلول یو پې کند، یو پې کچکول.
 یو د بلا بلی ته وایی چې: ټو.
 یو به مړ نه شی، بل به مور نه شی.

یو پټي شپشتي يې وخورې، وايي دالا مېرده ده.

يو په اوښکو ژاړي، بل په وینو ورسره ژاړي.

يو په ست ښه ايسې، بل په پټ.

يو په سله، سل په هېڅ.

يو تنها به دې سفروى، يا به غم يا به اختروى.

يو ټک دې دارو نشته، پر ځان دې غومباره نوم ايښې دى.

يو څه زه لنډ يم، يو څه مې د ښى گودى اوږد دى.

يو ځان شرموي، بل قام.

يو د لوړې مړ كېده، بل يې سر ته پراتې كتلى.

يو دېگى، ټول كندى.

يوزوى، نه زوى.

يوسر، نه سر.

يو ښار او دوه نرخه.

يو كار وكړه، چې سل وازى.

يو لاس دې خداى هغه بل ته نه اړوي.

يو لاس په چاړه، بل خواړه.

يو لمونځ په هفته كښي، هغه هم په مامته كښي.

يو موټي دې اوږه نشته، سل دې تنرونه دى.

يو نس، دوه منته.

يو نوکى غيرت، تر سلو مېرو ښه وي.

يو وار يې شل كړه، بيا يې په جوال كښي واچوه.

يو وار چې زور شې، بيا خداى خبر چې جوړ شې.
 يو وايى مريې دې يم، بل دې فکر وکړى چې په شومې اخستې دې.
 بووابى مريې دې يم، بل يې نو په بازار نه خرڅوى.
 يو وار مرگى وای، خو بيا لیده وای.
 يوه پر تناره خورى، يوه پر زنگانه خورى يوه چې کښېنې بيا هله
 خورى، دا خواره نو څه خورى؟
 يوه چاره چې دوې کې، دا چاره به په پرې کې.
 يوه کور خرڅاوه، بل په پور غوښته.
 يوه ډډه اور نه کا، دوه بنى کور.
 يوه رښتيا رښتيا ويل، په سمه کښې يې ځای نه و.
 يوه ژرنده خټله، بل يې لکى خټله.
 يوه سترگه پر دين، يوه پر دنيا.
 يوه شپه د مېر د مېړه سره هم تېرېږي.
 يوه غونډۍ که هواره شي، ډېر خنډکونه به ډک شي.
 يوه کوه، يوه اور.
 يوه لوېشت ناوکى، دوې لوېشتې بې کوڅې.
 يوه مېړه ښه تر سلو کونډو ښه ده.
 يو، منه واچوه، تربلې بيا خداى.
 يوه کله د بلې زړه کاږي.
 يو بې خورى، بل ورته مری.
 يو يې واهه، بل پرې په نازېده.

یو یې گټي، سل یې خټي.
 یو یې ژنده ماتوی، بل یې پارچاو اړوی.
 یو یې بر وهی، بل یې ریښې.
 یو یې سروهی، بل یې پلې.
 یو یې بزی پیايي، بل یې گاړې خټي.
 یو یې بلا بلې بلا ته ویل: اوڅ.
 یو یې د غمه ژړل، بلې له خوشالی ورپورې خندل.
 یو یې پښې و بلې ته، ویل نه ځم.
 یو یې ناوې اینګي کاوه، ښه یې زګیروي کاوه.
 یه باید په وي، هو باید هوا!
 ښې مې خوړې، سرې وینې ترې تلې

 *